

EDMOND ROSTAND

LA PRINCESA LUNYANA

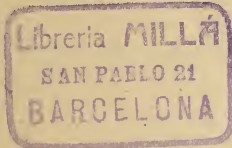

TRADUCCIÓ DE LLVIS VIA

9035

LA PRINCESA LLUNYANA

Digitized by the Internet Archive
in 2015

BIBLIOTECA

TEATRALIA

EDMOND ROSTAND

La Princesa llunyana

POEMA DRAMATICH EN QUATRE ACTES

TRADUCCIÓ DE

LLUIS VIA

1909

PERSONATGES

Melissenda, Princesa d'Orient, Comtessa de Trípoli	SRTA. XIRGU
Sorismonda, dama d'honor de Melissenda.	» VALLBÉ
Bertràn d'Alamanó, cavaller y trovador provençal.	SR. BORRÁS (J.)
Jofre Rudel, Príncep de Blaya, trovador aquità.	» GALCERÁN
Fra Trofim, almoíner del Príncep . .	» DAROQUI
Mestre Erasme, metge del Príncep. .	» SANTOLARIA
El Cavaller de les Armes Verdes, aventurer al servey de l'Emperador Manuel Comneno.	» BOZZO
Squarciafíco, marxant genoves . . .	» PONS
El patró de la nau.	» MAS
El pilot.	» CAPDEVILA
Trobald, mariner.	» BUXEDES
Francesch, id.	» ORTIN
Pegofat, id.	» VINYALS
Brunot, id.	» BOZZO
Joan id.	» CERVERA
Bístanya, id.	» PONS
Marrías, id.	» ANTONER

Pelegrí primer.	SR. MAS
Pelegrí segón	» BUXEDES
Pelegrí tercer	» VINYALS
Pelegrí quart.	» ORTIN
Nicholose, <i>criat de Squarciafico</i>	» VALLS
Un gat de mar.	SRTA. PALMADA

Mariners, Dames d'honor de la Princesa, Musichs,
Patges, Soldats y Esclaus.

Segle XII.

ACTE PRIMER

El pont d'una nau que sembla haver aguantat una llarga y terrible travessia. Se veu que hi ha hagut tempesta: veles en parrachs, vergues trenca-des, embolichs de cordatges, pal adobat que's decanta. Se veu que hi ha hagut batalla: taques de sang, armes escampades. Nit morenta. Ombra grisa y transparenta. Cel que's fa pàlid. Estrelles que s'enrareixen. Mar violeta sota faixes de vapors. Horiçó de bromes. La claror, en el curs de l'acte, cambia insensiblement.

ESCENA PRIMERA

ELS MARINERS, BRUNOT, BISTANYA, MARRIAS, PEGOFAT, TROBALD, FRANCESCH, etc., EL PILOT, *després* EL PATRÓ DE LA NAU, y FRA TROFIM.

(Al aixecarse'l teló, ajaçats o asseguts en tots sentits, mariners de cara tràgica, esgroguehits, descarnats; semblen extenuats de fatigues y de privacions. Alguns, nafrats, estàn mal envenats ab pellingos. Dos d'entre ells, al fons, en balanegen pel cap y pels peus, un tercer, mort.)

PEGOFAT y BRUNOT, *al fons*.

Una... dues... tres... Val! *(Llencen el cos per sobre l'em-palletat. Se sent sa caiguda en l'aigua).*

PEGOFAT

Llestos.

BRUNOT

Un altre
company que no ha de veure'l port de Trípoli!

PEGOFAT, *treyentse la gorra sobre'l desaparegut.*

Adeu!

BRUNOT, *mirant al lluny.*

Allà ja es roig. El dia apunta.

FRANCESCH, *despertantse y estirantse.*

¿A qui han tirat?

BRUNOT

L'Esgorjador.

FRANCESCH

Malehida

febre! (*Mira'l pont devastat.*)

Cert que les ones han fet feina!

BISTANYA, *aixecant el cap.*

Y el vent! Ens ha malmès cabs y bolines!...

FRANCESCH

Podria caure'l pal. Convé serrarlo.

BISTANYA

A mi'm convé menjar.

BRUNOT

No't despacientis,

que al rebost no hi ha res.

BISTANYA, *aixecantse.*

Ay, pobre panxa!

FRANCESCH

Ay, la meva ferida!... (*Idem, vacilant.*) Ni m'aguanto!
Si una nau barberesca ara trobessim,
no'ns hi batríem pas!...

BRUNOT

¿Que no? Per força!
Cal arribar a port! Res hi ha que ho privi!
Y pitjor per la nau que'ns busqui brega!

BISTANYA

¿Quan solcarèm les aigües sarrahines?

EL PILOT

Crech qu'aviat. Mes quín temps, y quín viatge!
Vaig sense nort... Ah, si tingués l'agulla!
Y la pedra hont se frega!...

BISTANYA, *arronçant les espatlles.*

Just! Quín enza!

EL PILOT

No. La posen a dins d'una carbaça,
y van fregant, fregant; y com si el ferro
fos amant de la pedra, va seguintla.
Y després marca'l nort: la cosa es clara.

TOTS ELS MARINERS

Qu'es bestia!—Qu'es idiot!—Vès si una agulla!...

PEGOFAT

Bé, deixemnos d'agulles; rema, rema;
veyàm si a port duhèm aquesta closca!...
Té, s'aclareix; s'acaba la miseria.

BRUNOT

¿Ah, sí? Donchs ¿y la sed?

FRANCESCH

Donchs ¿y la gana?

BISTANYA

Tot, tot lo qu'hem sofert.

PEGOFAT

Deu ens ajudi!

TROBALD, *apareixent a cavall d'una verga.*

¿Y si, després de tot, ella fos lletja?

TOTS ELS MARINERS

No, qu'es hermosa! — Ho esl...

TROBALD

Cal que així sía!

¿Vritat, Bistanya?

BISTANYA

Y no pas poch ni gayre,
després dels rischs qu'hem corregut per Ella!
Si no, quína enrabiada!

BRUNOT

No! Es hermosa!

TOTS

Sí!—Ho es!

MARRIAS

N'estich segur!

UN REMER

Si vers un monstre
remessim, vès quín xasco!

PEGOFAT, *rihent.*

Còm hi pensa,
remant, el Marsellès!

EL REMER

May me'n oblidol!

BISTANYA

Ba! Una princesa sempre es cosa bona!

EL PILOT

No més d'ella parlèu!

PEGOFAT

¿Veus llur fatiga?

Donchs mírels: tots s'alegren quan ne parlen.

EL PILOT

Y... ¿os la deixaràn veure aqueixa aucella?

BRUNOT

El Príncep bé ha promès que'ns hi duria,
si es que a la fi hi arriba, pera dirli
que fins a sos genolls l'hem dut nosaltres.

EL PILOT

¿Y't creus qu'Ella ab vosaltres hi enraioni?

PEGOFAT

No, mes si la veyèm ja es gran ventura.
En tot país cristià sols d'Ella's parla!

UN GAT DE MAR

Y dels seus ulls!

EL PILOT, *girantse vers ell.*

¿Y tu vols vèurels?

EL GAT DE MAR, *indicant que no espera altra cosa.*

Tira!

PEGOFAT, *adonantse del patró.*

El mestre!

EL PATRÓ, *que ha entrat fa uns moments y els ha sentit.*

De primer cal arribarhi,
y que Jofre Rudel visqui.

ELS MARINERS

¿Empitjora?—

Vès!—Pobre home!—Ben cert!—Es una llàstima!

EL PATRÓ

El castell de la nau han clos. Sens dubte
vetllat per sos amichs ara reposa.

PEGOFAT

Y encara cantà anit!

BISTANYA

No sé avenirme
de còm fa les cançons. Y que depressa!

FRANCESCH

¿Còm ne diuen d'allò que ahir tocava?...

EL PILOT, *dantse importancia.*

Ne diuen una lira.

FRANCESCH

Ah!... una lira!

Fa un brugit tan suau!...

BISTANYA

Mentres un remal...

PEGOFAT

Y quan un té d'halar, dóna coratge!

EL PATRÓ

Xist! L'almoïner del Príncep.

PEGOFAT

Ah, sí! El monjo!

(Fra Trofim, ab l'hàbit apedaçat y foradat, surt del castell de la nau, observa'l cel y va a agenollarse al fons.)

BRUNOT

Un capellà com poch, que no amohina.

FRANCESCH

De bon regent y franch.

BISTANYA

Si tots tinguessin
els capellans, com ell, ampla la mànega!...

EL PATRÓ

Les llanternes del cel van apagantse.
Ara sí qu'es de día.

BISTANYA

L'auga apunta.
(La claror es més blanca.)

FRA TROFIM, *agenollat.*

Verge dels mariners, Verge que tornes
la més irada mar en mar bonança:
fes que llisqui el vaixell com un gran cigne
fins arribar a port; Verge beneïta,
en qual sagrat altar, allà a Tortosa,
el cavaller Rudel, si torna ab vida,
un vaixell tot d'argent té d'oferirte

igual que aquest vaixell que a tots ens porta,
ab son timó, ses cordes y ses veles!...

EL PILOT

Això pla... si tingués la meva agulla!

BISTANYA

Animal! això es clar: no sobriria.

(Apareix Erasme. Trajo de doctor, tot estripat. Va ab el cap nu y té un llastimós aspecte. Els mariners somriuen.)

BRUNOT

El guaita sempre està ab la seva deria.

FRANCESCH

El metge.

BISTANYA

Sí! Quín metge!

TROBALD, *alçant les espalles.*

D'aigua dolça!

ESCENA II

FRA TROFIM, ERASME, ELS MARINERS *al fons.*

FRA TROFIM, *anant vers Erasme.*

Mestre Erasme: ¿el malalt?...

ERASME

Declinant sempre.

Vetllat per en Bertràn ara descansa. *(Mirant a l'horiçó.)*

Fra Trofim, no's veu res; per tot la boira! *(Furiós.)*

Jo, metge de Salern, jo, jo os pregunto:

¿què faig en aquests trànsits? Ma família,
ma càtedra, mos llibres... ¿ahónt paren?
El vent de mar, que ha espellifat mes robes,
s'ha endut tots mos berrets, l'un rera l'altre!

FRA TROFIM

El Príncep...

ERASME

Eh! ¿Còm diable aqueix poeta,
aqueix beneit, s'emprèn tals aventures?
Si vaig encarregar-me de curarlo,
fou pera que visqués sota son sostre
ben tranquil; sobre terra y no sobre aigua.
El trobo massa amarch aquest viatge!
(Se passeja ab un furor creixent)
Oh! Així rostís l'infern, y així el dimoni
entatxonés als pelegrins que un vespre
vingueren d'Antioquía al castell nostre
a l'hora de sopar, y li esmentaren
per primer cop el nom de Melissenda!
Ab quín dalit cantaven a la filla
d'Hodierna y Raimond! Semblaven bojos
lloant sens treva aqueixa flor de l'Asia!
Y un d'ells, tot botarut, girava en èxtasi
sos ulls rodons... Y tant, tant ne digueren,
que tot de cop, rabent, s'aixecà'l Príncep,
poeta apassionat del vent y l'ombra,
proclamantla sa Dama; y d'aleshores
sols per ella somnià y escrigué versos,
y en dos anys s'exaltà de tal manera
que, més malalt trobantse cada día
y pressentint sa fí, vers la estimada
inconeiguda emprèn aquest viatge
sens ni voler haverli vist el rostre!

Mestre Erasme...

ERASME

Bentost tindrà la escuma
per mortalla! Ho veurèu! Oh! y l'altre càndit,
aqueix Bertràn d'Alamanó, qu'es l'únich
que l'engrescà quan tots el contenien,
y lloà son amor, y ses angoixes
aprobà, y digué qu'era aquest viatge
bell y digne a tot serho, y ab el Príncep
s'embarcà!... ¿No es absurd?... Y vós! Un clergue,
també en semblants facecies!... En bon'hora
que'm trobi jo prop d'ell pera assistirlo!
Prò a vós, son capellà, pretext os manca
que justifiqui aquí vostra presencia!
Fra Trofim, de segur que l'amo vostre
es l'únich cavaller que va a la Syria
sens haver pres la creu; l'únich que canta
com pelegrí d'amor, y al vent pregona
que no hi va com devot del Sant Sepulcre!

FRA TROFIM

¿Qu'es que sabèm de la missió secreta
a que'ns destina Deu?

ERASME

A Palestina

¿per què hi anèm? Sols per uns ulls de dòna!

FRA TROFIM

Y no serà menys grat a Deu.

ERASME

Y ara!

¿A Deu? ¿Què hi guanya?

FRA TROFIM

Tot.

ERASME

Mes...

FRA TROFIM

En lo noble

desinteressat, hi guanya sempre.
I menys així jo ho crech. Com les glorioses
proeses dels creuats, li seràn grates
les d'aquest amor pur.

ERASME

Però ¿es possible
que comparèu una aventura tendra
amb la lliberació del Sant Sepulcre?

FRA TROFIM

Així lliberació Deu no l'ansía.
I d'això hagués curat, ja de sa tomba
amb el vent de ses ales un sol àngel,
tot l'aixàm d'infidels llençat hauría.
Però no, que lo qu'ell vol es que's redrecin
els que qu'ensopits vivien, orgullosos
en l'egoïsme obscur y en la peresa,
per llençarlos cantant en mitj les llances,
furiats de sacrifici, freturosos
per anar ben lluny, y lluny donar la vida
per un hermós oblit de sí meteixos.

ERASME

Així, lo que fa'l Príncep per sa Dama...

FRA TROFIM

Per son ànima'm sembla bella cosa.
Ell la tenia morta; ell era fútil,
gay, indolent; y ara se sent reviure
sofrint, aimant, ansiant... Quiscún dels nostres
té de fer lo meteix segons sos medis.
Cal que dintre del pit un cor ens bati!
El Príncep ara's troba lluny dels vicis
y dels vans jochs d'amor que'l possehien
en sa petita cort. ¿Que per ventura
no son millors els sentiments que'l menen?
Oh, sí! Es pel cel que'ls grans amors trevallen!

ERASME

No dich que no...

FRA TROFIM

Fixeuvos en lo qu'eren
avans aqueixos mariners: pirates.
¿Es possible somniar càrrega d'homes
més vil que la que avans el vaixell duya?
Mes se varen llogar, com solen ferho
ab els que a Llevant marxen els corsaris,
per dur a monsenyor vers la Princesa!
Quan ab llur capità signarem tracte,
per ells aqueixa dama no existia.
Ara... prou que ho veyèu: tots ells l'adoren!

ERASME

¿Y vós n'estèu content?

FRA TROFIM

Molt! La galera
la veig llençada vers un fí més noble

que'l de guanyar soldada! Tots somnien
la Princesa, y aspiren a mirarla;
s'es endolcida tota llur feresa;
la Dama del poeta es ja llur Dama..
Sempre s'acaba per aimar la cosa
per la que's lluita y vers la qual se rema!
Els volen que a sos ulls arribi el Príncep!
Els hi plau son amor tot fe y misteri,
perque'ls petits sempre aimen les grans coses
y senten la poesia sens glosarla.
L'alta follia que ningú ha compresa,
a aquests senzills d'esprit els es ben clara!

ERASME

Oh, no pas al pilot, que'ls té per bojós!

FRA TROFIM

Perque ell no es tan senzill.

ERASME

¿Què se'ns en dóna?

FRA TROFIM

Molt! Tot raig d'ideal que al cor se filtra
es sobre'l mal una ventatja certa.
En tot fí noble, un fí més noble apunta;
qui un bell somni ha tingut, no vol mals somnis!
Jo aqueixos cors els miro grans desd'ara.
¿Os sorprèn lo que os dich?... Sí: partidari
sóch d'aventures altes. Prop d'aquesta
¿què són els argonautes? La nau nostra,
líricament, es èpica, car vola
a la remor dels versos, un poeta
tenint per capità, plena de lladres
empedrehits, emprò que no's revolten,

vers una dòna estranya, pura y bella,
ab la sola esperança d'arribarhi
a temps perque ell la vegi mentres mori!
Mestre Erasme, la inercia es l'únich vici!
Y l'única virtut...

ERASME

¿Qu'es?

FRA TROFIM

L'entusiasme! (*Torna al fons.*)

ERASME

Bé!... Sí!... Diable de monjo! Vès quí nega!...
(*Després de reflexionar.*)

L'excomunicaràn avans de gaire.

(*Bertràn, qual vestit es també estripat, surt del castell de la nau.*)

BERTRÁN, a Erasme.

S'ha despertat el Príncep...

ERASME

Entro a véurel

(*Entra al castell.*)

ESCENA III

FRA TROFIM, BERTRÁN, ELS MARINERS

EL PATRÓ, a Pegofat, que ha deixat el rem.

Apa, remèu!

PEGOFAT

Si no puch més! Tres dies
que no mengèm!

BRUNOT, *ab ranera.*

Tinch sed!

FRA TROFIM, *acostantse a Bertràn y agafantli les mans.*

Es admirable,

fill meu, la teva devoció pel Príncep,
y es de bon tremp ton cor.

BERTRÁN

Mon cor es feble;

tot sentiment el guanya. Un hèroe passa,
me sedueix, l'acompanyo... ¿Per ventura
fóra jo provençal, trovador fóra
si no m'hagués tentat aquesta empresa? (*Als mariners:*)
Coratge, amichs!... Fem vía... sí; fem vía!...
De Provença la vida m'enutjava
escorcollant y surgint mots, dels versos
fentne petits esmalts... Quín trist ofici
llimar, polir ab l'ungla!... Jo, per l'ànima,
era un joglar; un vanitós sofista...
Ara, al menys, per quelcòm de bo serveixo.

FRA TROFIM

Ton valor y ta cura pel bon Príncep...

BERTRÁN

Sóch poeta y... ¿quí sab si es sols el poema
lo que m'inspira devoció tan forta?

FRA TROFIM

¿Què hi fa? Has sigut lleal. No està bé, creume,
denigrar constantment els propis actes.

BERTRÁN

Pare, vostres lloances m'humilfen.
Es tan estrany mon cor! Hi nía tanta
diversitat de sentiments! Tal volta

sóch capaç de grans gestes, mes sòlch viure
massa a mercè de la impressió que rebo.
M'espanta'l veure ab quína senzillesa
ho he deixat tot, seguint eixa aventura
que bella m'ha semblat! Altres, menys promptes
al bé, seràn més lents pel mal. Deuríeu
admirarme un xich menys pels meus impulsos:
sóch poeta...

UN MARINER, *ajegut: al Patró que prova de ferlo aixecar.*

Ah! No puch! Es endebades!...

EL PATRÓ, *a Bertràn.*

Micer, allò que tant coratge'ls dóna
si els hi volguessiu dir...

(Els mariners s'arrosseguen vers Bertràn.)

PEGOFAT

Sí, sí, que ho digui!

BISTANYA

Micer Bertràn, tinch fam: diguem ses trenes!...

(El meteix jòch.)

BRUNOT

Tinch sed, micer Bertràn: de sos ulls parlem!... *(Idem.)*

FRANCESCH

Tu qu'en moments d'angoixa tantes voltes *(Idem.)*
ens has dit còm es Ella, tórnahi ara!...

(Tots són entorn d'ell, extenuats y suplicants.)

BERTRÁN

Bons mariners, si os don consol,
dírvosho puch encara una:
en sos cabells hi riu el sol,
dintre sos ulls hi dorm la lluna.

Veyent sos trets tan delicats
sota ses trenes abundoses,
tots els amants són renegats
y les beutats totes geloses.

Sa gracia es única en el món;
sonen ses rialles com harpegis;
sos jochs d'esprit no sé si són
miracles sants o sortilegis.

Es tot son aire encisador,
es amorosa y sembla vana;
es sa actitud la d'una flor,
sa veu el cant d'una fontana.

Aixís, estranya y esplendent,
ara francesa, ara moabita,
na Melissenda d'Orient
en un palau tot clar habita.

Bentost veurèm son rostre bell,
si certes són les gloses fines
dels pelegrins en qual mantell
pengen y dringuen les petxines!

(Mentres ha dit aquests versos, els mariners, poch a poch, s'han tornat a aixecar.)

PEGOFAT

Eh, còm parla? Ben bé no's pot entendre...
Però's veu que té d'esser molt hermosa!

BRUNOT

Jo ja'm trobo millor... *(Se mouen tots.)*

FRANCESCH, *remant.*

Companys, coratgel!

PILOT

Els tornèu bojos! Vetaquí'l que hi guanyo
aconduhint poetes!

BERTRÁN

¿A tu't sembla
que per mi y per Rudel devenen bojos?
Si es mercès a nosaltres que s'animen!
A bord de tota nau que va perduda
més servey que un pilot hi fa un poeta.

PEGOFAT, *fentne mofa.*

Sobre tot si el pilot es com el nostre
tan... entès! ¿eh?

BERTRÁN

¿Fins quàn sobre les aigües
la boira durarà?

EL PATRÓ

Fins que'l sol surti.

BRUNOT

Està rabiós! (*Pel pilot.*)

EL PILOT

Paciencia! Quan jo tingui
la meva agulla!...

PEGOFAT

¿Què faràs llavores?
Si fa no fa com ara. Quan tu sàpigues
el nort, no impediràs que's fastiguegin
els mariners.

BRUNOT

Ben nèt! Anch que s'atipin!

FRANCÈSCH

Ni faràs qu'en dejú tots s'emborratxin!

BISTANYA

¿Que tal vegada, ausents, faràs, que creguin trobarse en llur país?

TROBALD

¿Y que a sa vista enlluhernada les riqueses brillin del país ahont van?

PEGOFAT

Y la hermosura els sabràs explicar de les Princeses?...

FRA TROFIM

Duen el Príncep!

(Jofre Rudel, la cara terriblement descomposta, el cos perdut, de tan magre, en sos parrachs, es conduhit sobre una llitera. Tremola de febre, y té una vivesa extraordinaria als ulls.)

BERTRÁN

A remar depressa!

JOFRE RUDEL, *ab veu feble.*

Més me sento morir com més m'hi atanço.

ESCENA IV

ELS METEIXOS, JOFRE RUDEL

JOFRE

Reb ma salutació, jorn que ara apuntes!...
Quan fugis tu, ¿l'hauré assolida a n'Ella?

Princesa d'Orient, oh la Princesa
de nom de mel, ma Melissenda aimada,
a qui Manuel l'emperador volia
proclamâ emperatriu... entre nosaltres
quanta amarga verdor hi posa l'ona!
Flor sobirana, de la sang nascuda
del gloriós Balduí: per sobre l'aigua
¿no podré veure may que a mi s'acosta
ab sa gran platja d'or que l'ona argenta
la Trípoli feliç hont sóu comtesa?
La boira, en l'horiçó, ilusoria vila
tan sols hi construeix!... Presó flotanta,
¿moriré sens que logri una esperança
aspirar en les brises marineres?
¿sens qu'en l'aire, venint a mi, hi respiri
l'olor viatjant de murtres d'altra terra?...

EL PILOT

Calma: bentost s'esvahirà les bromes!

JOFRE

Vèurela ans de morir: que després pugui
somniaarla dormint!...

PEGOFAT

La veurèu!

JOFRE

Gracies,
veu resolta y fidel! Però ¿què'm passa,
que per primera volta desconffo?...
Remèu, els meus remers, que'm fuig la vida!

BRUNOT

La veurèu!

JOFRE

Pegofat, Grimart, Bistanya,
Francesch, Joan, Brunot; tu, el d'Aigües Mortes;
vosaltres que per mi tantes fatigues
heu sofert y sofriu; tu, el de Marsella;
Lluch, y Trobald, y tots... gracies! oh! gracies!

PEGOFAT

No hi pensèu en nosaltres. Orgullosos
d'aquest viatge estèm tots!

BRUNOT

Es travessia

que'ns fa honor!

FRANCESCH

Sí que ho es!

JOFRE

Amichs caríssims,

a César no portèu y sa fortuna,
sinó a Rudel y son amor!

FRA TROFIM, *acostantse.*

Confiança

tinguèu, mon fill.

JOFRE, *ab un feble somrís.*

Oh, Sant Trofím, bon día!

(Girantse vers Erasme.)

Sens robes doctorals, no'm maravella
que de sabi no sía l'aire vostre.

ERASME

Monsenyor...

JOFRE, *allargantli la mà.*

Sens rencunia (*A Bertràn:*) Amich, atànçat
germà molt més germà que si abdós fossim
d'una meteixa sang; tu que volgueres
seguirme generós en mon viatge
y'm trobares sensat quan boig me creyen!...
De tot lo qu'era meu, que lluny ne moro!

BERTRÁN

¿Anyores?...

JOFRE, *vivament.*

Res... no anyoro res!...

FRA TROFIM

Calmeulo.

JOFRE

Ni llar, ni amichs, ni l'Aquitania bella...
Moro estimant a ma beutat llunyana!

ERASME

Ella es la sola causa dels mals nostres!...

JOFRE

Mes jo la benehesch, perque jo admiro
les esperances grans, els suprems somnis...
Jo d'Icar el destí miro ab enveja
car volgué, vers el cel, viable l'aire,
y com ell desplomantme, no aimaria
menys per això la causa sobirana
de tan hermosa mort!

ERASME

Emprò, jo penso:
lo que no s'ha vist may ¿pot estimarse?

Sí que's pot estimar, quan no's té l'ànima
tan vil que sols lo conegut estimi! (*Incorporantse.*)

Qu'en va penja en ma xarpa la escarcella?

Qu'en va he pres el bordó?... Mes, demunt l'harpa,
ab veu que's va enfeblint a cada estrofa,

si vèurela no puch, morint la canto!

(*Pren l'harpa penjada al capçal de sa llitera, y preludia.*)

Mes dubto y, tot somniant, l'harpeig s'allarga...

Al cantar l'ultim cop, ¿què puch cantarli?

Oh, sí! els versos primers escrits per ella,
siàu els derrers versos que jo digui!

(*Recita, acompanyantse.*)

Poch fa l'hom qui's té per fort
quan, rendit a una bellesa
d'ulls bruns o de trenes d'or,
gaudeix sa fàcil tendresa;
poch fa qui sent grat conhort
veyentla en sos braços presa...
Jo no; jo he donat mon cor
a la llunyana Princesa!

Poch fa qui resta fidel
quan vora son anhel plana
de l'aimía'l dolç anhel,
y assoleix tot quant demana
al besar uns ulls de cel
o uns llabis d'ardenta grana...
Mes jo estimo ab goig crudel
a la Princesa llunyana!

Car el goig es més preuat
y's sent millor sa finesa
aimant sens esser aimat,

aimant ab creixent fermesa,
ab amor més enlairat
com major es sa incertesa...
Per xò visch enamorat
de la llunyana Princesa!

Car es un plaher diví
aimar la ilusió galana,
l'afany, el dalè sens fi
que sols d'un somni dimana.
Somniar es viure y morí;
sens somniar la vida es vana...
Per'xò he posat mon destí
en la Princesa llunyana!

(Torna a caure, defallint.)

Ah! No puch més! Mos pobres dits tremolen
y no troben les cordes de mon harpa!
M'ofega'l plor! Oh, Deu! Oh, Melissenda!
Emmudiré per sempre, car s'allunya
del cor que t'aima la esperança...

UNA VEU, desde les veles.

Terra!

*(Gran esvalot. Jofre s'ha alçat d'un cop, dret sobre sa
llitera, braços oberts.)*

MARRIAS

Sí! Mirèu!

BRUNOT

Es vritat! Terra!

TROBALD

Montanyes

morades!

JOAN

Platges d'or!

PEGOFAT

Trípoli!

FRANCESCH

Visca!

Remèm! Trípoli!

MARRIAS

Sí! Veig les palmeres!

BISTANYA

Oh, no encara!

MARRIAS

Les veig!

TROBALD

Un alció!

BRUNOT, *corrent com un boig.*

Calma!

PEGOFAT

Com la pell d'un lleó la platja oviro!

EL PILOT

Trípoli, sí! Ben just era mon càlcul!

Mirèu els arbriçons, les parets blanques!...

TOTS

Gloria al pilot!

PEGOFAT

Sota d'un cel de porpra

s'inflama la ciutat!

BISTANYA

Tot ho cobria

la boyra!

BRUNOT

Un aucell roig!

FRANCESCH

Un flamench!

TROBALD

Terra!

BISTANYA

Abracemnos!

TROBALD

Cantèm!

PEGOFAT

Ja prou angunia!

JOAN

Terra!

MARRIAS

Trípoli!

PEGOFAT

El port, sí!

JOFRE

La Princesa!

(Cau esvahit als braços de Bertrán.)

EL PILOT

Y ara, les ancles! Val!

BERTRÁN, *que ajudat d'Erasme y de Trofim, ha aconduhit a Rudel en sa llitera.*

Si està acabantse!

Cal atracar al punt!

EL PATRÓ

No, que podria

un cop de mar rebàtrens a les roques,

y la quilla arrisquèm al atañarnos.

Ja'ns enviaràn falugues.

BERTRÁN

Té'ls ulls closos.

(*A Erasme, qu'està inclinat sobre'l Príncep.*)

¿No respira millor?

ERASME

Millor halena,

prò està mal.

BERTRÁN, *desesperat.*

Esperar es impossible!

JOFRE

Has parlat alt, Bertrán, y jo't sentia.

¿Què hi fa? Ja ho sé qu'he de morir. A terra

cal transportarme donchs, y prompte, prompte!...

Com Moisès, si no ho feu, moriré ara

en la terra promesa'ls esguarts fixes!

BERTRÁN, *baix a Erasme.*

¿Podèm, donchs, transportarlo?

ERASME

Ni pensarhi!

JOFRE, *debatentse.*

Vull vèurela! Vull vèurela!

ERASME, *presentantli una fiola.*

Avans, Príncep,
conjurèm el perill. Bevèu. La calma
os convé. Així podrèu...

JOFRE

Bertràn, escolta:
costi'l que costi m'has de dur a terra!
Sens cap remordiment bé podèu ara,
puig sóch perdut, deixarm'que precipiti
qualques instants ma mort. Sóch en fi un home,
y tot m'ho podèu dir: ans d'arribarhi
¿haurè mort ja?

ERASME

Sí, Príncep!

JOFRE

Ah! Clemencia!

ERASME

Mes si en repòs estèu, els llabis closos,
millorarèu sens dubte, y a la Dama
de vostres pensaments podrèu...

JOFRE

No! Els metges
no fan més que mentir!... Bertràn, vull vèurela!

BERTRÀN, *ab força.*

La veuràs!

JOFRE

¿Què?

BERTRÁN

Que la veuràs! Paraula!

Vaig a parlarli al punt, y aquí a conduhirla!

(*Alegria dels mariners.*)

JOFRE

Bertràn!...

BERTRÁN

No ha d'esser pas tan inhumana!

Sí! La veuràs avans que'l jorn afini!

JOFRE

Bertràn!...

BERTRÁN

Sabrà d'un home que l'adora,

d'un poeta francès que les tempestes

y els turchs reptant, pelegrinà vers Ella

com vers la Creu, y que malalt arriba...

JOFRE

Y tu't creus?...

BERTRÁN

¿Que vindrà? Te'n faig fermança!

Es compte meu! Depressa... una xalupa,

una barga, una closca!... Prompte, prompte!...

Sí... l'esquif de la nau!... Lo que contesti

ja ho veurèm, ja!... Doneume'ls rems! Jo remo!

No es llarch aquest passatge! Tinch de dúrtela

aquí meteix, ¿ho sents? Tingues prudencia!

JOFRE

Oh Bertràn, si això fessis!...

BERTRÁN

Tinch de ferho!
De bon o de mal grat cal qu'ella vingui!

JOFRE

Potser ni arribaràs a sa presència.
Als guardes del palau ta vestidura
estranya'ls semblarà...

BERTRÁN

Cert! (*A un mariner:*) A la llanxa
pòsahi ma caixa d'armes y de robes.
Corre, corre!

JOFRE

No, espera...

BERTRÁN

Mes...

JOFRE

Y ajunta

a aquella caixa, aquesta més petita.
Mos joyells més preuats van dintre d'ella.
El cinturó, el collar... Vull que t'ho posis!
També'ls esperons d'or... perque'l missatge
d'un poeta amant, val més que la embaixada
d'un Rey. Que res t'aturi! Vés, y mòstrat
enlluhernador!

EL PATRÓ, *a Bertràn.*

Haurèu de pendre un guía:
diu que'l palau es lluny de la ribera.

Lloguèu peons en la primera casa.
Allà meteix podèu cambiar de roba
y tot seguit marxar.

JOFRE

Que prompte torni,
o si no, jo me'n vaig...

ERASME

No parlèu, Príncep,
que això os fa mal.

JOFRE

Sí, sí, ja callo... (*A Bertràn:*) Escolta...

BERTRÁN

No, que't convé'l repòs!

JOFRE

Vès d'enternirla.
Procura essê eloqüent, trobar paraules...
O potser millor fóra que diguessis
la veritat senzilla; que la estimo,
y que m'estich morint d'haver sens treva
cantat, frisós de ditxes, sa hermosura,
com de cantar el sol mor la cigala!
Ah! y dígalí també que avuy, morintme,
jo seré'l príncep dels amants si logro
per dos llarchs anys d'amor, dos instants vèurela!

BERTRÁN

Sí: prò calla.

JOFRE

Ja callo: mes hi penso...
Tot de cop no li diguis. Prepararla

avans serà millor... Sí, sí, ja callo!...
¿Y si, per preparar-la, recitessis
els tendres versos que jo he dit suara?
Jo crech que aquesta es la millor manera
d'explicar mon amor... ¿Què hi dius?

BERTRÁN

Res temis.

Jo li diré'ls teus versos.

JOFRE

¿Tindràs compte
a dirloshi ben bé?

BERTRÁN, *ab forçat bon humor.*

Si un sol n'errava,
oh Deu, quína dissort!... Ba, no t'apuris:
faré que soni tendra cada estrofa.

JOFRE

Per derrer cop potser, donchs, abracemnos! (*S'abracen.*)

FRA TROFIM

De genolls mentres duri la embaixada
jo restaré.

ERASME, *baix a Bertràn.*

Pot allargar dos dies,
com pot morir al vespre, o dintre un'hora!

EL PATRÓ, *idem.*

Micer, si tot de cop morís en Jofre,
içariem al pal la vela negra
anomenada El Llop, que dels corsaris
ens deslliura a les nits, quan perilloses
ens són les veles blanques.

FRA TROFIM, *acompanyant a Bertràn.*

Persuadiula!

Insistiu! Insistiu! Que vingui a vèurel!...

BERTRÁN

Al Fins que vegi al pal la senyal negral

*Encamellant la borda y baixant a l'esquif. Se sent so-
roll de cadenes, de remes, d'aigua batuda.)*

JOFRE

Porteume la llitera aquí, a la vora

d'aquesta empalletada... Ja no dubto:

Ella vindrà!

LA VEU DE BERTRÁN, *responentli desde baix.*

Vindrà! Tens ma paraula!

Adieu! No parlis més! Ens veurèm prompte!

Brugit ritmich dels remes, que's va apagant.)

JOFRE

Quín bo fa aquest matí! La barca llisca

temunt d'una aigua de color de rosa.

Quan ell se compromet!...

BRUNOT

Vindrà! M'hi jugo...

FRANCESCH

La veurèm!

PEGOFAT

Al vaixell!

TROBALD

D'aprop!

LA VEU DE BERTRÁN, *al lluny, perdentse.*

Confiança!

La duré... aviat!...

JOFRE

La barca ja s'allunya.

Quína calma en les ones!... Va perdentse
el lleu cruixir dels remes en els escàlems...

Deixeume... Aquí he d'estar fins que retorni!...

Deixeume. Ja no parlo. Miro. Espero.

TELO

ACTE SEGÓN

Sala d'un palau d'un luxe mitj romà, mitj oriental. Al fons una ampla vidriera dóna a unes terraces, darrera les quals puja'l mar cel amunt. A la dreta, según terme, una gran porta oberta deixa veure una galería que s'allunya, ab esbeltes columnates y ab brolladors. A la esquerra, una escala de pórfir devalla d'una feixuga porta d'or. Les lloses són de marbre y enlluhernadores, y tots els grahons de la escala són coberts de llirs tallats de fresch. Mena de divà ab nombrosos coixins. Penjada al mur, vora la porta, una enorme aixà d'armes, ab mànech esmaltat, tot abonyegat de grosses cabotes verdes.

ESCENA PRIMERA

ELS PELEGRINS

(Al aixecarse'l teló la vidriera del fons es tancada. Un grupu de pelegrins, vestits de burell y petxines, tenint quiscún a la mà'l bordó y una llarga palma verda, romàn vora'l prosceni. Aquests pelegrins parlen a mitja veu, com intimidats y enlluhernats per lo que veuen.)

PELEGRÍ PRIMER

La dama que ara'ns ha rebut no torna.

PELEGRÍ SEGÓN

El silenci es tan pur, que'ls llirs se senten cruixir sota dels peus quan un camina.

PELEGRÍ TERCER

Pst!... *(Fent qu'escoltin.)*

Res: un sortidor que al lluny murmura.

PELEGRÍ QUART

No tinch ben bé consciencia d'hónt me trobo.
Hem passat... ¿quàntes sales?

PELEGRÍ PRIMER

Set.

PELEGRÍ SEGÓN

Hi havia
uns mosaichs ben estranys!

PELEGRI TERCER

Sí, y a les gabies
moixons tots d'or!

PELEGRÍ QUART

¿No heu vist quínes catifes,
y quíns jochs de coixins? És una gloria!

PELEGRÍ SEGÓN, *al tercer.*

Y aquell colós ¿l'has vist? A fe m'amohina!

PELEGRÍ TERCER

¿El que'ns ha mirat tant a nostra entrada,
l'un derrera de l'altre? Cert!

PELEGRÍ PRIMER

Li diuen
el de les Armes Verdes...

PELEGRÍ SEGÓN

Pst! Que callis!

(En aquest moment se veu passar per là galeria un cavaller d'alta estatura, ab l'armadura esmaltada de vert.)

...l'estrany aventurer...

PELEGRÍ SEGÓN, *al primer, baix, donantli un cop de colze.*

Que'l tens derrera!...

PELEGRÍ TERCER, *en veu baixa, mirant al Cavaller
dissimuladament.*

El cercle de son elm es de corintis!

PELEGRÍ QUART

Y al glavi hi té per pom una esmeragda!

(El Cavaller desapareix.)

PELEGRÍ SEGÓN, *tremolós.*

Aquest fantasma errant me neguiteja...

PELEGRÍ PRIMER, *reprenent son relat.*

...L'estrany aventurer crudel, magnífich,
que representa a l'imperant...

PELEGRÍ SEGÓN

¿L'esposa

ella a Manuel? ¿Es cert?...

PELEGRÍ PRIMER

Greu gelosía

pateix l'emperador. Sospitant ara
que per rahons d'Estat ella l'accepti,
el César bizantí tem que algú probi
de conquerir l'amor d'eixa Hermosura;
y's diu que aquest guerrer sempre vigila
en nom del seu senyor, barrant les portes
d'aquest palau als joves, a menys...

PELEGRÍ TERCER

¿Joves?

Vés! Jove sóch!

PELEGRÍ PRIMER

...a menys que sien lletjos!

PELEGRÍ QUART

Sembla que té una força...

PELEGRÍ PRIMER

Oh, sí, espantosa!

(Mostrant l'aixa del mur.)

Ningú pot aixecar sa destreal d'armes.

PELEGRÍ SEGÓN

Ah, si es així, diguèu, donchs, que perilla
el jove que fa poch al moll vegerem
saltant de son esquif... el que als de Gènova
y als moreschs demanava que'l portessin
a veure la Princesa!...

PELEGRÍ TERCER

Cert. Cridava

com un boig, repetint que ni el dimoni
d'arribar fins aquí l'en privaria!

Y ho deya ben resolt, y'm sembla home
que no se'l fa desdir!

(Fa un moment que, a la porta de la galeria, hi ha reaparegut el Cavaller. Al sentir els derrers mots fa un moviment y s'allunya ràpid. Els pelegrins, sentint remor, se giren.)

PELEGRÍ PRIMER

Oh! Ens escoltava!

Ara va a donar ordres de que privin
a entrada al jovincel.

PELEGRÍ PRIMER, *al pelegrí segón.*

Vell poca-solta!

Massa heu garlat!

PELEGRÍ TERCER

No, que'l donzell anava

a casa'l genovès pera cenyirse
les armes. Res temèu! L'Squarciafico,
astut com la guineu, aconcellarlo
sabrà contra'l perill. Li té molt compte
que a l'imperant Manuel rivals li surtin,
qu'ell tem a l'imperant... pel seu negoci!

PELEGRÍ PRIMER

Sento acorts de llaut y de viola...
La dama que ara'ns ha rebut ja torna!

ESCENA II

ELS PRECEDENTS, SORISMONDA, *després* MELISSENDA

SORISMONDA, *apareixent dalt de la escala, devant de la porta
d'or tancada.*

Pelegrins que demà tornèu a França:
a la Princesa he dit que aquí os trobaveu,
y sab que tots, de Tyr o d'Antioquia,
per vèurela heu vingut ans d'entornàrvosen.

PELEGRÍ PRIMER

Sí, sí; perque sa imatge encantar pugui
el romiatge nostre!

La Princesa

ha conegut bentost, y no sens joya,
que os havia portat eixa esperança,
y, generosa, vol deixarse veure.

Ara sa missa matinal ohía...

(Se sent tritllejar una campana.)

Ja l'ha ohida, y s'acosta.

UN HERALD

La Princesa!

*(Les portes d'or s'obren. Melissenda apareix, revestida
d'una feixuga capa, carregada de pedreries de
tota mena, el front cenyit d'una pinta de perles.
Entorn d'ella, nens que porten garbes de llirs.)*

PELEGRÍ PRIMER

Es Ella!

PELEGRÍ SEGÓN

Oh! quín encís, que may somniarem!

PELEGRÍ TERCER

Ja ve, entre llirs y perles de les Indies!

PELEGRÍ QUART

Sí, sí... es ben cert tot lo que d'Ella's conta:
perles y llirs no hi són: sols veig a n'Ella!

PELEGRÍ PRIMER

Talment Helena, quan els vells parlaven!...

MELISSENDA, *desde dalt de les grades.*

Bentost reveurèu França, gent ditxosa!

Bentost creurèu que dins la boira blava

Provença's va acostant vers la nau vostra!

Jo os envejo de bo!... car jo aquí'm trobo
tal com les flors sota d'un cel nascudes
que no es llur cel, y endevinant que tenen
altres patries al lluny, encar que sembli
que floreixen, marcida tenen l'ànima!

(Devalla qualques grades.)

Bentost veurèu el sol nadiu, que apunta
sobre la mar!... Jo no, predestinada
a estimar sens coneixer lo qu'estimo
y, sens tenir recorts, a patir sempre!...

(Baixa l'última grada y s'avença entre'ls pelegrins.)

Mes ja, com gent cristiana en romiatge,
la palma havèu cullida...

(Prenent llirs de les mans dels nens.)

¿No voldríeu

quiscún juntarhi un llir, fràgil reliquia,
y guardarlo aqueix llir, de la francesa
estrangera en eterna recordança?

(Els distribueix els llirs.)

PELEGRÍ PRIMER

La Palma'ns farà esment dels camins tristos;
el Llir de ta hermosura, dolç oasis!

PELEGRÍ SEGÓN

Sever trofeu sempre'ns serà la Palma;
el Llir, recort placent de fada hermosa!

PELEGRÍ TERCER

Adeu, Princesa, Llir que'ts tu de gracia!...

PELEGRÍ QUART

Llir que n'ets tu de gracia y gentilesa!...
(Els pelegrins se'n van poch a poch.)

Adeu!...

Els pelegrins surten. Se'ls sent passar sota la finestra oberta. Melissenda hi surt. Els nens han deixat sobre una taula una garba sobrerera de llirs, y renoven sobre les lloses la escampadiça que'ls passos dels pelegrins han malmès.)

LES VEUS DELS PELEGRINS, *passant per sota la vidriera.*

Noell... Noell!...

(Melissenda'ls hi fa adeu ab la mà, tanca la vidriera y baixa. Els nens surten.)

ESCENA III

MELISSEDA, SORISMONDA

SORISMONDA

Bona y hermosa
os heu mostrat com may!... En vostra parla
quànta d'amenitat y de finesa!...

MELISSEDA

Bona per lassitut: tu ho sabs, amigal
(Se desfà nirviosament el mantell.)
Mantell brodat, gemat.... tu que m'esclafes
ab corintis, topacis, calcedonies,
jaspis, berills, safirs, granats de Syria,
totes aqueixes vanitats fastuoses,
tots aqueixos no-res; mantell qu'ets càrrega
que m'esblayma y alhora'm fa plahenta;
oh sumptuós mantell, m'apars el símbol
d'altre que'n duch, y que ningú pot veure,
y que, quan de tu'm lliuro,
(El deixa lliscar de ses espatlles a terra.)
'm pesa encara!

(Emergeix dins una túnica blanca. Sorismonda recull la capa. Ella li allarga també sa corona.)

Pren mes perles, pren tot lo que'm disfrega.

(Ab uns quants llirs prestament trets del manat que resta sobre la taula, orna son cap, dihent:)

Uf! Quín enuig!... Vetemaquí arranjada

a la meva faisó, de flors servintme

perleres de la nit... Encara'n resten!

(Deixantse caure sobre'l divà. Torna a son primer pensament:)

Bona per lassitut: tu ho sabs, amiga! *(Pausa.)*

Mes... ¿quí sab? Tal vegada he sigut bona

per interès tan sols, y he fet ofrena

dels llirs als pelegrins sols per commòurels.

SORISMONDA

¿Què'n podèu esperar d'aqueixos míser?

MELISSEDA

Cançons! Per la cançó d'un d'ells, sóch ara

volguda sobre totes les volgudes;

sóch la que'l trovador Rudel estima

ab un amor miraculós, magnífich,

que ha devingut famós!... Aqueix poeta

que a França tinch, al ritme d'una esparça

començà de volerme... Oh, Sorismonda!

Prou comprens tu que d'eix amor la gloria,

vinguda de tan lluny, li té de plaure

a mon cor isolat; prou endevines

que la sublimitat d'aqueix afecte

m'ha d'esser necessaria dins la trista

mediocritat hont visch!... *(Ab un gest vers la finestra:)*

Donchs bé: aquests homes

a França tornaràn, y arreu que vagin

parlaràn de mos ulls, y de mes trenes,
y llur relat farà somniar als joves...

SORISMONDA

Y ell ho sabrà, ¿vritat? Així som totes!

MELISSEDA

Sí, ell ho sabrà tal volta, y es aquesta
una faisó per l'ànima exilada
de correspondre per demunt les ones
ab son enamorat.

SORISMONDA

Faisó ben casta.

MELISSEDA

Es cert; mes jo en l'orgull vull exaltarlo
d'aimarme així. ¿T'expliques l'acullida
qu'he dat als pelegrins? Més qu'esser bona,
lo que faig es curar de ma llegenda.

SORISMONDA

Veusaquí tota presa altra vegada
dintre aqueix somni va. Jo l'aimaría
a Rudel, prò'l voldria aquí, a la vora!

MELISSEDA

Lo que jo estimo es son amor, son ànima...

SORISMONDA

No os comprench bé. Si per un sortilegi
per una baga d'un bruixot, poguessiu
veure còm es Rudel, còm té'l visatge...

MELISSEDA

Són els teus sentiments molt clars...

SORISMONDA

Y els vostres

nolt boirosos. Cregueume: es una pena
qu'entre vostres anells aqueix hi manqui!
Mes ah!, vostre esperit, cercant deliquis,
vaga perdut...

MELISSEDA

Oh, sí! En la palidesa
lunar de mos jardins, sovint escolto
el murmull de l'oreig entre les murtres...
Després vaig a bogar per sobre l'aigua
lisa y glauca dels Syrtes, hont espillen
els flanchs ornamentats de ma galera
un día tot de flors, una vesprada
ota de llum... Després recito versos
y al sò trist del llaut faig que s'envolin...
Després, tancantme en aquests grans recintes,
n'hi entristeixo, y es bona ma tristesa!...
Després, en fi, divago entre l'aroma
dels llirs demunt les lloses, y l'ensomni
obrintme vaporosos laberintes,
a que bentost de lo real deserti;
y ma rahó's condorm a la complanta
de... dels eters jochs d'aigua de les piques!

SORISMONDA

Ens manquen esperons y elms; ens calen
aquí cavallers joves! Prò'ls allunya
vostre afrós guardià... Riguèu, senyora!
L'han posat vora vostre a n'aqueix home
com vora del Tresor posen el Geni!
D'ençà qu'ell es aquí, ningú a aquests vidres
ha trucat!

Un guardià d'honor que'l prenen
per espantall!

SORISMONDA

Pateix de gelosia
l'emperador.

MELISSEDA, *alçant les espatlles.*

¿Vols dir? ¿Se'n pren la pena?

SORISMONDA, *asseyantse en un coixí a sos peus.*

Y... ¿verament pensèu vós esposarlo?

MELISSEDA

Sí... que un marit no es un amant.

SORISMONDA

Prò enutja.

MELISSEDA

Oh! imperialment!

SORISMONDA

Eix turch no os pot comprendre.

MELISSEDA

No hi ha cap home al món per qui jo sia
més illegible... Per això es que penso
que'm convé per marit... Un jorn vaig dirli
ma tristesa, y riguél... Com altres dones
jo sabré, donchs, trobar plers d'ironia
pel gran apartament de nostres ànimes!...

SORISMONDA

Emprò si un gran amor vingués, senyora,
a absorbir vostre cor...

MELISSEDA

No, l'invisible

mich me protegeix!

SORISMONDA

Així, Princesa,

o es l'àngel, es l'amant de vostra guarda.

MELISSEDA

Es aquell quals pensars fidels m'arriben
ots els capvespres com present d'ensomni;
tant, que ab l'oreig li sòlch respondre: Gracies!

SORISMONDA

Però ¿què li devèu a aqueix poeta?

MELISSEDA

Li dech els meus temors, els meus escrúpuls,
nos orgulls, mos fervors, ma melangiosa
evoció pels crepuscles, els desficiis
de mon esprit, y de mos ulls les llàgrimes;
tot quant hi ha en mi de neguitós y noble;
la blancor de les robes que'm vesteixen
i dech a n'ell, y en fí, li dech mon ànima!

SORISMONDA, *ab disgust, movent el cap.*

Y per això gracies li dèu?... L'odío
o aqueix amor!...

MELISSEDA

Oh, jo també, a vegades. (*S'alça.*)

L'aire es pesat; apar que du tempesta.

Ah! M'ofego!...

(*Sorismonda vol apartar els lirs de sobre la taula.*)

No, deixa: aquesta toya

es pera mi.

Entre'ls llirs hi viviu massa.

Els llirs són blanchs, són purs y altius; prò alhora els llirs són torbadors y metzinosos.

MELISSEDA

Tal volta tens rahó. Són flors estranyes y traidores. Diries que són ceptres per àngels; que són tirses lluminosos per dits de serafins... Són llurs aromes massa fortes y alhora massa fines...

(Pren el manat de llirs y el contempla.)

Tal volta tens rahó. Són flors dolentes, y a frech de llur candor solen contraures tristeses greus. Es conceller maligne llur solitari orgull. Val més cent voltes el riure de les roses a ple día. *(Respirant els llirs:)* Ah! aqueix perfum! ¿Què té, que així'm penetra? Son misticisme ¿no es pervers?...

(Ab una frevolitat forçada:) Cal viure, cal trobar passatemp. Y bé: cerquemlos!

Al marxant genovès, a Squarciafico, he fet cridar. L'espero. En els curiosos objectes, en les sedes esblaimades trobo mon goig, y llargament mos dies esmerço en la recerca de dibuixos sorprenents, y en triar pera les fundes de mos coixins tonalitats morentes.

(S'es asseguda entre'ls coixins del divà.)

SORISMONDA

El vostre genovès la sab molt llarga y os serveix sols joguines. Vós, distreta, no li veyèu el jòch: lo que os explota,

la part que's fa per ell y els de l'ofici...
Els lladres sempre hi tenen bona vida
prop dels prínceps artistes; per'xò'ls nostres
traficants genovesos s'entristeixen
de pèdreos, oh Princesa enamorada
dels versos bells! Princesa dels ulls closos
y de les mans obertes!... Ab greu pena
veuen tots ells el vostre matrimoni,
car el jóu no'ls convé del promès vostre.

UNA DONA, *entrant.*

El Cavaller de l'Armadura Verda
espera venia...

MELISSEDA, *alçant les espatlles.*

Ba! No'n necessita.

ESCENA IV

MELISSEDA, SORISMONDA, EL CAVALLER DE LES ARMES VERDES

EL CAVALLER. *Sembla preocupat y mira sovint vers la galeria
o vers la vidriera.*

Princesa, perdonèu si ab retard entro
a pendre vostres ordres. Deu os guardi.

MELISSEDA, *somrihent.*

¿No serèu vós qui'm guardarà?...

EL CAVALLER

Senyora...

MELISSEDA

Os excusèu, comprench. ¿Mes ordres, deyeu?
Donaré un tom pel port.

EL CAVALLER

Bé.

MELISSEDA

¿Teniu promptes
en ma nau de parada flors, musiques...?

EL CAVALLER, *galantment*.

Sempre.

MELISSEDA, *aixecantse*.

Donchs tant se val que sortím ara.

(*A Sorismonda:*)

Pren un vel, corre...

EL CAVALLER, *vivament*.

Encara no! (*Moviment de Melissenda.*)

Senyora,

m'apena molt l'haver de contrariarvos,
mes devèu retardar eixa sortida.

MELISSEDA

¿Còm?

EL CAVALLER

Oh, no per molt temps! Fins a la tarda.

MELISSEDA

¿Era cert, donchs?

EL CAVALLER

Un gran serment m'obliga.

Humil vassall de l'imperant, acato
sa voluntat. Aquest matí redoblo
les precaucions...

MELISSEDA, *vivament.*

¿Per què?

EL CAVALLER

...posant gents d'armes

a cada porta del palau. Aquesta
a guardo jo meteix.

MELISSEDA

¿Estich captiva?

SORISMONDA, *a la finestra.*

Oh Deul Esclaus armats a cada porta!
a tot arreu!...

MELISSEDA

La meva gent?...

EL CAVALLER, *signant vers la galèria.*

Tancada

per un'hora. Impossible que'ls arribi
cap ordre vostra, puig aquí jo resto.

MELISSEDA

Bé! Molt bé, cavaller! La castellana
encantada sóch ara!...

EL CAVALLER

Perdoneume.

MELISSEDA

Es un pas divertit, ¿eh, Sorismonda?
¿Quí ho diu que són mentida les rondalles?
Mes ¿per què això? ¿Què passa?

EL CAVALLER, *inclinantse.*

Dech callarhol

(*Se'n va, y's detura al moment de sortir.*)

Me'n oblidava. Aquell marxant de Gènova
més jueu que un jueu...

MELISSEDA

¿Squarciafico?

EL CAVALLER

Ha demanat entrada. Puch permetre
qu'entri, si volèu veure lo que porta.

MELISSEDA

Sent així, ¿os dignaríeu no negarme
fins el pler de reveure aqueix pobre home?...

EL CAVALLER

El rebrèu donchs, senyora, en ma presencia. (*Se'n va.*)

SORISMONDA

Casarse ab l'imperant es una ditxa.

MELISSEDA

¿Què passa?

ESCENA V

MELISSEDA, SORISMONDA, SQUARCIAFICO *seguit de son criat*

NICHOLOSE, *que porta paquets de mercaderies.* EL CAVALLER

DE LES ARMES VERDES, *els braços creuats, al llindar.*

SQUARCIAFICO, *obsequiós, viu, voluble, sense may deixar
d'observar al Cavaller de cúa d'ull.*

Oh! cada día més hermosa!

Es el bell riure dels Amors son riure!

(*Al seu criat, que desfà'ls paquets.*)

Nicholose, els paquets, tots els objectes...

(*A Melissenda, ab un salut.*)

Portèm coses precioses, exquisides!

MELISSEDA

¿Cada día més rich?

SQUARCIAFICO

Bon Jesús! Pobre,

ben pobre!

MELISSEDA

Mentider! Els genovesos
aquí tots os feu richs!

SQUARCIAFICO

Podèu ben creurem.

MELISSEDA

Oh cercadors de guanys a Palestina,
no es pas la Creu lo que del coll os penja:
es el Sequí. ¿Dirèu que a la Creuada
els cabals hi guanyèu? Ba!

SQUARCIAFICO

No: la gloria
es pels franchs.

MELISSEDA

¿Y el profit es per vosaltres?

SQUARCIAFICO

No! Tot va malament, vàlguens Sant Jordi!
Massa peatges, massa drets! Ens prenen
ara'ls forns y els molins... ¿Farèu, senyora,
que'ns els tornin? (*Molt çalamer.*)

MELISSEDA

Veurèm.

SQUARCIAFICO, *mostrant uns sachs.*

Cosa exquisida:

sachs de perfums... (*Desenrotllant un tapiç:*)

Mirèu! Tapiç de Persia!

(*Donant petits cops sobre'l tapiç.*)

La vila d'Ascaló, gran protectora

del comerç, anyalment als genovesos

els dóna cent besants. (*Persuasiu.*) Així deurieu

ferho a Trípoli vós!

MELISSEDA

Veurèm!

SQUARCIAFICO, *presentant una arqueta.*

¿Què os sembla

aquesta arqueta?... ¿No admirèu?...

MELISSEDA

Admiro.

SQUARCIAFICO, *de genolls devant d'ella y desembalant.*

Teixit d'or de Moussoul! Mirra d'Arabia!

Perles del Golf! Ivori d'Etiopía... (*En veu baixa:*)

Os tinch de parlar baix, que ningú ho senti!

Ohiume! (*Moviment de Melissenda. Alt:*)

Bell brocat! (*Baix:*) Un donzell ronda
a l'entorn del palau.

MELISSEDA, *apart.*

Comprench!

SQUARCIAFICO, *baix.*

El priven
d'entrar. (*Alt, estufant y fent lluhir la tela:*)

El tint es mat!... Olorèu: ambre!...

Satí brodat de Tyr!... (*Baix:*) Ell vol parlarvos!

MELISSEDA, *baix.*

¿Son nom?

SQUARCIAFICO, *baix.*

No'l sé. Jo crech qu'es un poeta!

MELISSEDA, *ab un petit crit involuntari, del qual se dona
compte immediatament, allargantlo.*

Ah... ah! es una festa als ulls eixa escarlata!

SQUARCIAFICO, *baix.*

¿No podríeu fer qu'entri, per astucia?...

MELISSEDA, *baix.*

No!

SQUARCIAFICO, *alt.*

Lli finíssim de l'Egipte!

MELISSEDA, *baix.*

Digues:

¿d'hónt ve?

SQUARCIAFICO, *baix.*

De França. Al punt de sa arribada
ha abandonat la nau, hermós y altívol.
Semblava un pastor grech! Un rey semblava!...
Prò aquest guardià... ¿no surt?

MELISSEDA, *baix.*

Oh, Deu!

de Ben-Omira!

MELISSEDA, *baix.*

No se'n va, no! Resta
com en els mites el dragó!...

SQUARCIAFICO, *alt.*

¿Os agrada
aquest encens, del rey dels axumites? (*Baix:*)
M'ha dit el jovincel que, si el deturen,
un contra cent ell se batrà per vèureos!

MELISSEDA, *baix.*

Oh!

SQUARCIAFICO, *alt.*

Calamús! (*Baix:*) Si a un toch de corn no l'obren,
diu que darà l'assalt! (*Alt:*) Baume d'Arabia,
que detura la sang de les ferides!...
(*Aixecantse y oferintli un petit sach:*)
Y en fi, rosses vellanes de Provença
perque les trenquin vostres dents hermoses!

MELISSEDA

Bé, déixaho. Tot t'ho compro. Pots anarten. (*Apart:*)
Oh!m sembla ja sentir!...

SQUARCIAFICO, *tornant a plegar les teles.*

Brocats riquíssims
bentost m'arribaràn...
(*A un gest d'impaciencia de Melissenda:*)
Sí, sí, ja surto!... (*Molt melós.*)
¿Ens treurèu els peatges?

MELISSEDA

Sí.

SQUARCIAFICO, *baix.*

Com Paris

es bell y enlluhernador! (*Alt:*) Y... ¿voldrèu darnos
els cent besants?

MELISSEDA.

Sí... sí.

SQUARCIAFICO

Mercès, senyora! (*Apart:*)

Vaja, he tingut bon nas, a aqueix poeta
ligant ma sòrt. Cent bons besants! Quín crèdit!
*Girantse, en el llindar, avans de sortir, ab un salut
ple de gracia.)*

Y l'imperant Manuel... quína enrabiada!

(El Cavaller surt darrera d'ell.)

ESCENA VI

MELISSEDA, SORISMONDA; *després* EL CAVALLER DE LES
ARMES VERDES

MELISSEDA, *a Sorismonda.*

Has sentit? (*Sorismonda fa signe afirmatiu.*)

Aqueix jove... aqueix poeta!...

SORISMONDA

Ja os posèu neguitosa!

MELISSEDA

¿Neguitosa?

Jo? No es pas cert.

SORISMONDA, *ab malicia.*

¿No? ¿Os aburriu encara?

MELISSEDA, *deixantse anar sobre'l divà.*

¿Per què?

SORISMONDA

Oh, porque...

MELISSEDA

No diguis tonteries!

(Se sent sonar un corn al lluny.)

El corn!

SORISMONDA, *a la vidriera.*

Mireulo! Es ell! Per anunciarse

l'ha tocat!

MELISSEDA, *completament estesa, ab indiferencia.*

¿Què'm fa a mi?

SORISMONDA

Quína presencia

més gentil!

MELISSEDA, *alçant les espatlles.*

¿Còm pots vèurel?

SORISMONDA

El veig... Crida.

Surten en armes. La primera porta
assoleix...

MELISSEDA

¿Què'm fa a mi? *(Pausa.)* Digues, oh, digues:
¿qu'es lo que passa a la primera porta?

SORISMONDA

S'hi acobla la gentada, y el deturen
les gents de l'imperant.

MELISSENDA

Pobret!... ¿Se'n torna?

SORISMONDA

No:'s bat!

MELISSENDA, *incorporantse.*

¿Què dius?

SORISMONDA

Y a tots empeny! Y passa!...

Ja es al segón recinte! 'S bat! Oh, Vergel!
Oh, soperba escomesa!

MELISSENDA, *aixecantse.*

¿Es cert?

(*El corn ressona, més proper.*)

SORISMONDA

Ohiulo

sonar son corn!

MELISSENDA, *dreta.*

Sí, com Roland! Ja'l sento!

SORISMONDA

Vol passar.

MELISSENDA, *a la finestra, dretra derrera d'ella.*

Passa!

SORISMONDA

Cau!...

MELISSEDA

De nou s'aixeca

SORISMONDA

Sa llança s'es trencada!

MELISSEDA

Ha tret son glavi!

Ah! (*Recula.*)

SORISMONDA

¿Què teniu?

MELISSEDA

Sos ulls! Sos ulls, que'm miren!
S'acaben de trobar els esguarts nostres!

SORISMONDA

Millor! Com als torneigs la vostra mànega
llenceuli!

MELISSEDA, *dreçantse a la finestra y arrencantse la mànega,
qu'enlaira.*

Cavaller, mireula blanca!
Cambièu son color, jo vos ho mano!
Defensèu la sang vostra ab ardidesa!
Vessèu la llur! Y aquest samit blanquissim
d'argent, tornèumel roig! (*Llença la mànega.*)

LA VEU DE BERTRÁN

Jo ho jur!

(*Avalot y drinch d'armes; després silenci.*)

MELISSEDA, *devallant.*

Ja es dintre
del palau... No's sent res...

Sorismonda torna a tancar la vidriera. Pausa.)

¿Què voldrà dirme?

SORISMONDA, *mostrantli la galeria.*

Oh! mirèu!

Un esclau entra a la galeria, cobert de sang, la espasa a la mà, el vestit estripat, y parla baix al Cavaller.)

EL CAVALLER

Està bé.

Pren sa destral d'armes y, ab una cortesia tranquila, diu a Melissenda:)

¿Dèu vostra venia?

Tanco per un instant aquesta porta.

La tanca. Se'l sent posar les baldes. Pausa.)

MELISSENDA

¿Qu'es lo que va a passar? Ah! 'm fuig la vida!

Se sent brugit que va acostantse dintre'l palau)

El jovincel s'atança, y va a matarlo

el Cavaller de l'Armadura Verda

ab la seva destral! ¿Còm pot abatre

el tendre infant al vell colós?... Comencen!...

Soroll de passos dervvera la porta. Ressò d'armes.)

Qu'es llarch això! Quíns cops! Quínes gambades!...

Soroll sórd.)

¿Què ha estat? Algú ha caigut!...

No se sent res més; la porta s'obre; ella's fa enrvera.)

Els batants s'obren!...

Bertràn apareix al llindar, la espasa al puny, ferit al front; y tira als peus de Melissenda la mànega emporprada.)

(Reculant sempre:)

Cavaller!... Ah!... ¿Què volèu dirme?...

BERTRÁN

Versos.

ESCENA VII

MELISSEDA, BERTRÁN, SORISMONDA

BERTRÁN, *flectant un genoll en terra.*

Poch fa l'hom qui's té per fort
quan, rendit a una bella
d'ulls bruns o de trenes d'or,
gaudeix sa fàcil tendresa;
poch fa qui sent grat conhort
veyentla en sos braços presa...
Jo no; jo he donat mon cor
a la llunyana Princesa!

Poch fa qui resta fidel
quan vora son anhel plana
de l'aimía'l dolç anhel,
y assoleix tot quant demana
al besar uns ulls de cel
o uns llabis d'ardenta grana...
Mes jo estimo ab goig crudel
a la Princesa llunyana!

MELISSEDA, *continuant.*

Car el goig es més preuat
y's sent millor sa finesa
aimant sens esser aimat,
aimant ab creixent fermesa,

ab amor més enlairat
com major es sa incertesa...
Per'xò visch enamorat
de la llunyana Princesa!

Car es un plaher diví
aimar la ilusió galana,
l'afany, el dalè sens fi
que sols d'un somi dimana.
Somniar es viure y morì;
sens somniar la vida es vana...
Per'xò he posat mon destí
en la Princesa llunyana!

BERTRÁN

Què! ¿Aquests versos sabèu? . .

MELISSEDA

Pels de Provença!

BERTRÁN

Y ¿sabèu de quí són també, senyora?

MELISSEDA

Sí, de Jofre Rudel.

BERTRÁN

¿Y aquest dolcíssim
amor tingué la sòrt?...

MELISSEDA

Ah, sí, parleumen,
que ara n'es ocasió!

BERTRÁN

¿Vós el sabieu
el zel fervent d'aquest amor?...

MELISSEDA

L'aimava
jo aqueix amor!... Ab el soroll de l'ona
arribant al sorral, quàntes vegades
he escoltat d'eix amor la veu sentida!
Quàntes, en la tristesa dels capvespres,
he sentit vora meu d'eix amor l'ànima!...

BERTRÁN, *defallint.*

Ah!

MELISSEDA, *inclinada quasi fins tocar son front.*
¿Sóu feliç?

BERTRÁN

Oh! ben feliç, senyora!
Perque ell... Mes a la fi... la sang perduda...

MELISSEDA

Defalleix... Sorismonda!

SORISMONDA, *acudinthe.*

Aquí!... ajeyemlo!

(L'ajeu en als coixins.)

MELISSEDA, *com boja.*

Aigua! Prompte! Aquell gerro! Corre, atànçal!...

SORISMONDA, *agenollantse al costat de Melissenda y de Bertrán,*
ab el gerro.

Oh! D'un déu de l'Olimp té la hermosura!

MELISSEDA

Que'groch!... Sagna son front!... Un llenç... No, esperat..
ja'n tinch! *(Esquinça un troç de musselina de son coll.)*

SORISMONDA

De vostre coll!

MELISSEDA

Rê hi fa! Batega

son cor! Acosta'l balsam de l'Arabia,
qu'es d'immediat y poderós efecte!
Dolçament apliquemli y pendrà forces.
Ah! no li taquis pas la pell d'arminil...
Pst! L'hem de retornar sense sobtarlo...
Porta'ls cabells com tots els de Provença...
Já apunta una rojor demunt sa galta...
Respira; mou els ulls; desclòu els llabis;
sa mà la meva estreny...

SORISMONDA

Sí, ja's retorna.

MELISSEDA

Entrobre'ls ulls! Els obre, en fi!...

BERTRÁN, *obrint els ulls y veyentla.*

¿Somnío?

¿Es que sóch Flor, y Blancaflor es ella?
¿Es que lluitant rebí mortal ferida
y ara desperto al cel?...

MELISSEDA

¿Sents, Sorismonda?

SORISMONDA

Millora, sí, millora.

BERTRÁN, *ab el cap sobre'l braç de Melissenda, la mànega del
qual ha sigut arrencada.*

No recordo...

Quina feblesa!... Eix braç contra ma galta...
(*Moviment de Melissenda.*)

Oh! no'l retirèu pas!

MELISSEDA

No, no'l retiro.

BERTRÁN

Oh frescor arborant, desconeguda,
la d'eix braç fi, tot nu!...

MELISSEDA, *retirant vivament son braç.*

Nu, cert! Deixeume.

BERTRÁN, *aixecantse, a Melissenda.*

Y donchs, senyora... vós ¿quí sós?

MELISSEDA

Aquella

a qui vós, cavaller, noves portaveu...
Mes desmayat tombareu en les lloses!

BERTRÁN, *reculant.*

Quèl ¿Vós sós la Princesa?

MELISSEDA, *somrihent.*

La Princesa!

BERTRÁN

¿Vós la Princesa!... Oh Deu! Y jo oblidantme!...
Corrèm, que passa l'hora! Oh! passa l'hora!...
(*Vol llençarse y no gosa.*)

Eixa finestra obriu... que jo no goso.,,
(*Melissenda obre la vidriera del fons.*)
y mirèu... ¿Què veyèu?

MELISSEDA

Veig la terraçà

plena de flors.

BERTRÁN

¿Què més?

MELISSEDA

La mar.

BERTRÁN

Y en ella

no hi ovirèu una galera franca?

MELISSEDA

Sí... allà lluny: una nau xica, ventruda,
que ahir no hi era pas.

BERTRÁN

Es la nau nostra!

Y en la cima del pal ¿què hi ha?

MELISSEDA

Orenetes!

BERTRÁN

No hi ha una vela negra?

MELISSEDA

No: unes ales

blanques, d'alció, hi veig sols!

BERTRÁN

Es temps encara!

Corrèm, senyora! Oh Verge que m'escoltes,
allàrgali la vida perque pugui,

ans de deixar el món, un instant vèurela!
Morirà tan content!...

MELISSEDA

Oh! Sorismonda,
mira, negats en plor, sos ulls hermosos!

BERTRÁN

Morirà tan content! Perque eixa dama
es flor de flors, y estrella n'es d'estrelles!
La realitat superarà sos somnis!
Y els recorts més amarchs, les més greus penes,
s'esvahiràn així que rebre pugui
la claror d'aquest front, així que'l mirin
aquests ulls blaus, grisenchs, per les lleonades
pestanyes irisats! Sense may vèurel,
ell vegé aquest prodigi: contèu ara
si cal que'l vegi, donchs!... Ay! No es possible
durlo a terra! Veniu ab mi, a apareixer
al miser enllitat... Serà de gloria
el seu instant derrer, si cloures poden
sos ulls demunt la imatge tan volguda!...
Oh! Ab posat tan altiu no os feu enrera!
La Princesa llunyana altre cop foreu!...
Princesa d'Orient, oh la Princesa
de nom de mel, veniu pera que pugui
coneixê en vida'l cel, pera que tingui,
en sa nau miserable, la més dolça
de les morts, la més dolça y envejable!

MELISSEDA, *que ha reculat a mesura qu'ell avança.*
Però ¿de quí'm parlèu?

BERTRÁN

¿De quí, senyora?
D'ell, de Jofre Rudel, del qui propera

té la mort, del qui vós, vós, preteníeu
aimar l'amor!... Cuitèu! Lì he dat paraula!
S'està morint!...

MELISSEDA

Mes vós, donchs, vós... ¿quí foreu?

BERTRÁN

Jo sóch Bertràn d'Alamanó, senyora!
Son germà, son amich... ¿Veniu?

MELISSEDA

No! (*Apart:*) Ay, trista!

TELO

ACTE TERCER

La meteixa decoració qu'en el segón. Al fons, la vidriera es oberta. Mitjdiada esclatanta y ardent. Les lloses no són cobertes de llirs, sinó de roses vermelles.

ESCENA PRIMERA

BERTRÁN, SORISMONDA

SORISMONDA

Jo prou li he dit que vèurela volíeu.
Mes dubta, y no sé pas si os voldrà rebre.
Esperèu!

BERTRÁN

Passa'l temps!...

SORISMONDA, *movent el cap, anant vers la vidriera.*

Quína aventura! (*Mira enfora.*)

BERTRÁN, *ab veu sorda.*

¿La vela?...

SORISMONDA

Al vent oneja, sempre blanca.
Té: veig al port la gent tota afligida
del Cavaller de l'Armadura Verda

que's disposa a marxar. Ja en l'aigua's mouen
eixugament els remes de la galera...
Segur que quan arribin a Bizanci
sense capdill y ab les sagnants despulles
del Cavaller, aquests genísers tètrichs
de l'imperant han d'excitar les ires
ab el relat que facin!...

BERTRÁN, *abstret.*

Sos ulls dolços
per què tan durs de prompte m'esguardaren?
Per què eix sobtat refús? (*A Sorismonda:*)
A vós ¿què os sembla?

SORISMONDA

Ah!...

BERTRÁN

¿Per què aqueix refús?

SORISMONDA, *veyent obrirse la porta d'or.*

Ella!

BERTRÁN, *suplicant.*

Parleuli!

SORISMONDA, *fentlo sortir.*

Esperèu en aqueixa galeria.

(*Melissenda apareix, y lentament, entre sospirs, de-
valla les grades.*)

ESCENA II

MELISSENDA, SORISMONDA

MELISSENDA

Sorismonda, ma filla, escolta, atànçat...
De lo qu'està passant, diguem: ¿què'n penses?

SORISMONDA

Ah!...

MELISSEDA

¿Per què aquest refús sobtat? Responme!
¿Fou la nirviositat de la tempesta?
Mes jo he resat, y jo he cremat mon ciri...
¿Vritat que aqueix refús no's justifica?
¿Fou una extravagancia, o la rencunia
de qualque decepció?... Cap n'he soferta.
¿Vritat que aquest refús no's justifica?

SORISMONDA

Prou sabèu vós que sí.

MELISSEDA, *esglayada.*

Més baix!

SORISMONNA, *somrihent, després d'una pausa.*

Calmeuvos.

Veusaquí lo que penso: Enfront del qu'era
aimat per vós en l'esplendor d'un somni,
heu reulat de sobte, ab por de vèurel
afrosament real, els esguarts foscós,
els llabis moradenchs, les mans humides
ab la humitat horrible de les febres...
Heu volgut una noble remembrança
servar en l'avenir de l'amor vostre
sens haver vist jamay l'horror que amaga.

MELISSEDA, *vivament.*

Sí! Aquesta es la rahó, la vera, l'única
qu'explica mon refús! Poden fer qu'entri
micer d'Alamanó.

SORISMONDA, *somrihent.*

Si no heu d'anarhi,

per què'l rebèu?

MELISSEDA

No sé... prò'm té confosa
la propria cobardía. El que agonitza,
al volta, per etzar... me vegi encara
Bertràn me convenç; vull que ho procuri
n gracia al moribond.

SORISMONDA

Es dever vostre!...

MELISSEDA

Que probi de convencerm; que insisteixi!
*Sorismonda va a la galeria y fa una senyal. Bertràn
apareix. Sorismonda surt.)*

ESCENA III

BERTRÁN, MELISSEDA

BERTRÁN

Oh! Mercès de permetre que os revegi!
Dech insistir, senyora, una y cent voltes,
car es blanca la vela y ell respira!

MELISSEDA, *assegada entre'ls coixins, ab negligencia.*

Quí sab. Si no estigués tan mal com deyeu...

BERTRÁN

No ho diguèu, no ho diguèu! Per persuadirvos
m'heu dat aquests instants!...

MELISSEDA

Donchs feu la' proba.

Es que jo he devingut fa poch, Princesa,
 com abstret! Es que aquella visió clara
 fou tan prest esvahida, y tan de sobte
 ab aquell no crudel mon cor ferireu
 després d'haver sigut per mi tan bona,
 que... m'hauría cregut pres d'un mal somni
 si, com rastre lleuger de vostres glaces,
 no hagués sentit flotar moresch y llànguit
 un perfúm ben semblant al que devía,
 espargintse per l'aire ab sobtlesa,
 de Tarsus embaumar les clares rutes
 quan per elles passava Cleopatra!...

MELISSEDA, *somrihent y estenent sa munyeca, de la que penge
 unes capcetes de perfums.*

Diguèu: aqueix perfúm ¿es per ventura
 aquest ambre, que unit a una petita
 dissolució de sàndal, acostumo
 dur al braç, dintre aquestes caçoletes
 d'or fi? (*Bertrán s'agenolla y besa la mà.*)
 ¿Es aquest?

BERTRÁN, *ab veu quelcòm alterada.*

Oh, sí! Mes quelcòm vostre
 s'hi barreja. El perfúm sóu vós, senyora!

MELISSEDA, *en el moment en que ell vol alçarse.*

Puig m'implorèu, restèu genolls en terra.

BERTRÁN, *agenollat.*

¿Còm puch, jo, vil de mi, fervos entendre
 lo qu'es Rudel? D'aqueix esprit dolcissim,
 d'aqueixa ànima trista y amorosa,

e son amor per vós, y de la gesta
que ha dut a cap ¿sóch digne de parlarne?

MELISSEDA

Parleu men. ¿Tant l'aimèu?

BERTRÁN

L'aimo y l'admiro.

Quan arribà a Aigües Mortes, per sa antiga
volença ja demnat, y me digueren
que, vers una mort certa al embarcarse,
moribond enamorat tenia
no sol fi: no morir sens haver vista
de la reina inconeguda, va inflamarme
de tanta admiració, y volguí conèixêl...

MELISSEDA. *vivament.*

¿Y os aimà tot seguit?

BERTRÁN

Jo vaig aimarlo,
entrant en el seu somni, essent alhora
son germà, son amich y son deixeble.
No m'asmaren sa visió: no l'entenien!
Per talavors volguí seguirlo...

MELISSEDA

Y així ho fereu!

BERTRÁN

La travessia'ls primers jorns fou bona,
mentres el vaixell se os apropava
ronxantse dolçament, Rudel volia
que, del matí rosat al roig capvespre,
els versos repetís que li inspiraveu.

MELISSENDA

Y vós, que bé'ls diríeu, ab la vostra
ardenta entonació!

BERTRÁN

De la bella Auda
Roland fou amorós, Tristany d'Isolda,
y Flor de Blancaflor; prò més encara
ne fou Jofre Rudel de Melissenda!
Ell portà son amor als derrers límits!
Oh! Ses queixes, sos plors, sos prechs y angunies
cada nit vora meu, quan jo'l vetllava!...

MELISSENDA

¿Sóu vós qui el vetlla cada nit?

BERTRÁN, *alçantsse, ab lirisme.*

Oh, dòna,

¿còm te'l puch jo descriure aqueix viatge
d'un moribond cinglant vers ta hermosura?
Bentost creguerem—tant la nau botía!—
devindre vagabonds sobre les ones
eternalment! Cruixía nostra fusta
a llur embat. Del propi rey d'Itaca
la nau semblava! Prò'l morent vivía
sostingut per sa fe, y ab son bell somni,
haventme a mi guanyat, guanyava als altres.
Una clariana'ns riu. un port ens tenta,
una illa rossa a reposar convida.
Si entre flors el possessim una estona!..
Rudel s'hi nega, y sota les ventades
la nau torna a marxar. Mes tot de sobte
amaina'l vent: remèm!... y la escomesa
sofrím d'un vaixell turch!... Tothòm a batres!

Ja es a fons, ja hem passat; remèm!... Per ultim
als mals soferts la fam hem d'afegirhi.
Els nostres mariners són sols espectres;
són estelles els pals, llenques les veles.
No hi ha esperança; 's mor Rudel; de prompte,
"Terra! Ah! ¿Considerèu?..."

MELISSEDA, *estremintse.*

Sí! Considero
que tu has passat aquests perills!

BERTRÁN, *sorprès.*

Princesa...

¿jo?

MELISSEDA, *vivament, probant de corretgirse.*

Tu... per ell; y es just que de tos actes
jo'n senti la bellesa, que te'n dongui
per ell mercès!...

BERTRÁN

Senyora!..

MELISSEDA

¿Per què has d'esser
modest fins a l'extrèm de que no's pugui
veure ton cor? Ah, no, qu'ets amich noble
y ets cavaller lleal.. Vaig sens tardança
a ordenar que preparin ma galera...

Ja vinch... (*Moviment de Bertràn.*)

Ni una paraula!... Oh, Deu!... Ja torno!
(*Surt tota confosa, precipitadament.*)

ESCENA IV

BERTRÁN, *després* SQUARCIAFICO

BERTRÁN

Vindrà, vindrà!... Fou sols sa negativa un crudel jòch... Oh dònnes, que com dònnes juguèu fins ab aquells que la mort besa, tal volta imaginant qu'en dar la ditxa a l'infeliç que's mor, hi té d'escaure un retart que la faci més volguda!...

(Girantse vers la finestra:)

Pobre amich, que la esperes com a un àngel!
Moriràs, donchs, feliç, Rudel!

SQUARCIAFICO, *que ha entrat al dir Bertrán aquests mots.*

¿Què escolto?

Vós... ¿no sóu vós Rudel?

BERTRÁN

¿Jo? No.

SQUARCIAFICO

Diavolo!

Totes mes esperances van a l'aigua!

BERTRÁN

¿Tes esperances?

SQUARCIAFICO

Sí. Veyent ton rostre
bru y ferreny, no fa gaire que jo'm deya:
Es ell, y es ja ben nostra la fortuna!

BERTRÁN

¿La fortuna?

SQUARCIAFICO

Y pensava: Es el poeta
que ab son amor a tots va trastocarnos!
Al arribar, ja venç; al guardià horrible
mata com si jugués; no hi ha pas dubte
qu'eix galàn cavaller ha d'esposarla.

BERTRÁN

¿Còm?

SQUARCIAFICO

No era mal pensat. Manuel detesta
a tots els venecians y genovesos.
Si aquí regnés, els temps foren ben tristos
per nosaltres. Emprò ¿què demanavem?
Oh, ben poch! Que's deixés a nostra vila
anar meteix que avans. Un rey poeta
ens fóra convenient, que així viuríem
trevallant cadascú dins de sa esfera:
ell fent versos, nosaltres fent negoci.
No, no era mal pensat. Demunt del trono
dos amants abraçats, y ja nosaltres
regnaríem per ells, qu'ells no voldrien,
fingint zel excessiu, jamay privarnos...

BERTRÁN

La pesca en aigua tèrbola.

SQUARCIAFICO

Sí... vaja,
tu ja m'entens!

BERTRÁN

Del tot.

SQUARCIAFICO

Rudel afina.

De res, donchs, ha servit aquest viatge!

BERTRÁN

De res! Suprèm afany, noble aventura
d'una ànima gegant... ¿de res serveixes?

SQUARCIAFICO

Ba!

BERTRÁN, *pera ell meteix.*

Els humils mariners prou l'entenien!
Mes aquest traficant, l'últim dels últims,
tornant útil la idea dins sa pensa
estreta y mercantil, la deshonorava!
Per gran, per pura que una empresa sia,
hi ha gents que cerquen vil profit en ella!
¿Y tot ho ha de tacar un infim càlcul?
Oh, fra Trofím, si vós això sentissiu!...

SQUARCIAFICO

Pensar que aqueix Manuel que tant odió
va a casarshi!...

BERTRÁN, *violentament.*

Això may! May de la vida!

SQUARCIAFICO, *apart.*

¿Còm? ¿Què diu?

BERTRÁN

Aqueix barbre no ha d'estrenyer
la feble criatura dins sos braços!

SQUARCIAFICO, *apart.*

Quí sab si encara tot podrà arreglarse! (*Alt.*)

Pobre Rudel, que prest deixa la vida!

Bertràn, abimat en ses reflexions, sembla no sentirlo.

Squarciafico s'hi acosta.)

Sí: s'hauríen casat; qu'ella aima als poetes
y als franchs, y franch y poeta Rudel era...
com ho sóu vós. Així el famós viatge
—que vós heu fet ab ell—comptar podia
ab un èxit segur. Per desventura
se'ns mor Rudel. Mes ja es sabut que un home
dura poch. De la empresa que realisa
res ne treu. Al bell punt de tocâ'l premi,
morirsel... Sempre així: de tot negoci
n'aprofita un segón.

BERTRÁN

Oh! Si en la cima
del pal ara hi hagués la senyal negra!...

SQUARCIAFICO, *acostàntseli més.*

Nin! més que nin! que parles per un altre
y per un mort, quan fàcilment podríes
parlar per un viu!

BERTRÁN. *Se tomba y el mira. Squarciafico recula.*

¿Què?

SQUARCIAFICO

Res.

BERTRÁN, *agafantlo per la gorja.*

Miserable!

SQUARCIAFICO, *desprenentsen.*

Ah! ¿sí? ¿Els concells que't dono així me'ls pagues?

BERTRÁN

T'haig d'esclafar, serpent!

ESCENA V

ELS METEIXOS, MELISSEDA, SORISMONDA, LES DAMES DE
MELISSEDA, *portantli el mantell, la diadema y el ceptre.*

SORISMONDA

¿Còm? ¿Qui es que crida?

SQUARCIAFICO

¿Serpent?... Donchs sí: serpent! Mes qui esclafarme
vol, se n'empenedeix!

BERTRÁN

Ta verinosa
dent no's clava al taló!

SQUARCIAFICO

Donchs tinguèu cura
que no os la clavi al cor!

MELISSEDA, *avençant tremolosa.*

Per tu mon hoste
amenaçat! Per tu, sér miserable!...
Lluny del comtat avans de l'auba síes!
Y si encar hi ets demà quan l'auba apunti,
t'han de posar en creul

SQUARCIAFICO

Ah! se'm desterra!
Ma ruina! (*A Bertrán:*) Y tot per tu! Tinch de venjarmen!

(Sortint.)

Gent més malagrahida que'ls francesos!...

MELISSEDA, a Bertràn.

Ja ho veyèu: per complàureos a aqueix home
l'he desterrat.

BERTRÀN

¿Sabèu lo que volíu?

Volíu...

MELISSEDA

Os ha enutjat: ja es prou. Mes ara
hem de marxar, Bertràn. Sortiu a veure
si esperen mos remers, si està disposta
ma galera... ¿volèu?...

(Bertràn la esguarda un moment, com indecis; des-
prés surt sobtadament.)

ESCENA VI

MELISSEDA, SORISMONDA, LES DAMES *un moment.*

MELISSEDA, a Sorismonda, *nirviosa.*

Ma diadema!

Com que no m'ha vist may, lo qu'ell estima
es la Princesa sols!... Donchs, com Princesa,
el meu ceptre ostentant, vaig a mostrarme!
Donem mon ceptre... Esma no tinch, ni forces!
(Proba de posarse'l mantell, després el torna a ses
dames.)

Baixèu aquest mantell, que ja m'enutja,
a la galera... Promptel... Cada día
més pesants aquests ors, aquestes pedres

més pesantes!... Va! Anèu! Quan jo hi arribi
ja les tornaré a pendre!

(Les dames surten emportantse totes les insignies.)

SORISMONDA,

¿creus que hauré de tancar jo ses parpelles?

SORISMONDA

En l'estat que os trobèu, eix espectacle
os pot perjudicar. El vostre metge
o'l vostre capellà envièu...

MELISSEDA

Tu ho trobes

tot senzill; tot ho arranges desseguida!...
Cert que, dins meu, quelcòm hi ha que's revolta
y'm priva de marxar vers l'home feble
que agonitzant està, podent a l'altre
aquí dins retenir, hermós y ab vida!

SORISMONDA

Eix llaç quimèrich deslliguèu. Quedeuvos
y reprenguèu la llibertat de l'ànima!
Puig que a l'altre volèu, ¿quí es que os en priva?

MELISSEDA

¿Que a l'altre vull?... Ah! es cert! Jo t'ho he dit ara!

SORISMONDA

Que os apeni eix amor me maravella,
puig que, d'un somni eixint, tornèu a vida!

MELISSEDA

Bé! Molt bé! Digues, donchs, que aquí's trobava
la germana dels llirs, pel primer home
que a parlarli vingués!...

SORISMONDA

Es que, senyora...

é la naturalesa tals revenges!...

MELISSEDA

Y tot perque ses mans fermes y blanques
es vaig sentir gelades dins les meves
y dins les meves llur calor rependre...

SORISMONDA

Y perque era més bell el seu front pàlid...

MELISSEDA

Y perque son respir... No! per aqueixes
causes no ha estat! Ha estat perque al mirarlo
l'he pres per... per... Oh, folla! y encar goses
tu meteixa enganyartel... ¿Per ventura
no era amor lo que l'ànima't fería?
Sí, que al punt qu'ell ab veu viril y tendra
al sér anomenà que jo esperava
sens gosarlo esperar, ma ànima tota
desitjà, ja impacient per assolirlo,
qu'ell l'home fos, y a son desitj va creure

SORISMONDA

Es clar.

MELISSEDA

Si hagués pensat jo en mon desvari
que l'home que'm somniava un jorn voldria
juntarse a sa Princesa!... Y ve aquí ara
eix Príncep malhaurat en cerca meva!
Ve, y horroritzen els perills que corre;
ve, y mor d'haver volgut venir, y aquella

que reclama al morir, dubta, vacila,
y, anguniosa, procura deslliurarsen,
perque es el missatger l'escullit d'ella!

SORISMONDA

Cert, sí!...

MELISSENDA

Ell es l'escullit! Oh, Sorismonda!
¿Cóm, essent bru son rostre, té aqueix home
tan angèlica veu? ¿Còm en sa vista
hi brilla'l triomf, y ensemps la candidesa
y la irresolució d'un nin?... Que prompte,
déu Amor, l'has ferida a la orgullosa!

SORISMONDA

¿L'aimèu? Quedeuvos! La rahó...

MELISSENDA

Es mesquina!

Mesquina es la rahó que sols accepta
el bé tot bé y el mal tot mal. La norma!
Mes ah!, que hi ha barreges ben estranyes
de sentiments, com si dos cors tinguessim!
A aquell per qui tant temps foren mos somnis,
a aquell que's mor per mi, jo'l vull, jo'l planyo;
mes a l'altre l'adoro, y tant pateixo,
qu'entre tots dos crech que'm quartegen l'ànima!

SORISMONDA

Donchs, bé: sobre la nau apareixeuli,
y després ja podrèu..

MELISSENDA

Ja ho esperava
que així tu ho proposessis! Farsa indigna!

¿a tan vil solució creus que accedeixi?
Per que mori Rudel entre mos braços
ab son amich tornar? ¿Això pensaves?
a! Aquest concell tothòm me'l donaria.
ay! Res d'indefinit, res, Sorismonda!
Juny la ditxa, si a preu la consegueixo
un compromís comú! Jo la he somniada
na passió sublíim, jo vull fruhirla:
i no ho es per sa mística raresa,
i aho, donchs, per l'orgull que d'un crim neixi!

SORISMONDA

Quelcòm de mes subtil cerquèu encara?

MELISSENDA

Què faria Bertràn, sabent que l'aimo?

SORISMONDA

Ah! Comprench!

MELISSENDA

Es això lo que a mi'm tenta!

SORISMONDA

Vencer sa llealtat, que tal vegada
os serà resistent?

MELISSENDA

Sí, sí... es vilesa:

mes ¿quina dòna no ha somniat cent voltes
en tan crudels assaigs? ¿Quina que sia
digna del nom de dòna?... Sí! Obligarlo
a estimar a qui es causa de sa infamia,
y consolarlo aprés del sacrifici
que per nosaltres fa!... Que grat deù esser

veure en baixesa greu per nostra causa
eix miserable honor, ideal de l'home!
¿Quína es que no ha sentit, com jo ara sento,
el desitj de semblar, a la mirada
del poderós, la vil, la malastruga
que romp d'una virtut la marxa altiva
y, si no com Dalila, com Omfalia,
ab un cabell sab garrotar un hèroe?
¿Quína, en fí, de nosaltres no's creuria
ben ditxosa tenint entre sos braços
un Orestes sens may, may separarsen
ab tot y no ignorar que fineix Pílades?

ESCENA VII

MELISSEDA, BERTRÁN

BERTRÁN, *entrant.*

Vostra esplèndida nau ja es preparada,
y els mariners...

MELISSEDA, *pera sí meteixa.*

Horriblement me tenta.

(Sorismonda s'es allunyada y desapareix.)

BERTRÁN

¿Per què'm mirèu tan vagament, senyora,
y ab els ulls tan oberts? ¿Per què les bagues
febrosa atormentèu?

MELISSEDA

Es que, tal volta...
tinch un motiu que'm priva de seguirvos...

BERTRÁN, *vivament.*

No'n teniu cap!

MELISSEDA

Emprò faig temps, y dubto,
y m'estremeixo... ¿Y si estimés a un altre?

BERTRÁN, *violentament.*

No estimèu a ningú!

MELISSEDA

Prest ho diguereu!
Mes ay! qu'estimo, y lo que aquí'm detura
es sols l'amor.

BERTRÁN, *saltant vers ella.*

¿Vós n'estimèu un altre?
Oh! ¿Quí? Digueume quí, pera matarlo!

MELISSEDA

Sapiguessiu son nom, no'l mataríeu.

BERTRÁN, *fòra de sí.*

Diguèumel!

MELISSEDA

¿Això't cal?

BERTRÁN

Sí!

MELISSEDA, *avencant vers ell ab llanguidesa.*

¿'T cal?

BERTRÁN, *reculant esglayat.*

Silenci!

No'l diguèu, no'l diguèu! Si es el que'm penso,
aquest, més que ningú... (*Treyentse la espasa.*)
perdrà la vida!

MELISSEDA

Oh! no os matèu, no os matèu, no: ja callo!

BERTRÁN, *deixant caure sa espasa.*

Sô un amich deslleal!

MELISSEDA

No: l'honor vostre

està salvat.

BERTRÁN

No ho creguèu pas, que acabo
de sentirme ditxós!

MELISSEDA

Ah! jo orgullosa
me sento, donchs, de vostra fellonia.

BERTRÁN

Mes jo a un agonitzant no puch robarlo!...
Veslo a veure; t'ho prech; ton cor es noble!...

MELISSEDA

Per'xò no hi vaig. Car si hi anés, veuríeu
còm s'enterneix mon cor y's deixa pendre
per qualque idea absurda de noblesa!
¿Y còm lliurarme d'emoció a sa vista?
Compregueume, Bertràn: jo l'estimava
feya molt temps... Ell era la meva ànima
millor, y vós sóu la pitjor!... Jo vostra,
jo teva no puch esser si contemplo
els ulls del moribond! No vull anarhi!
A menys que tu insisteixis, que porfihis!...

BERTRÁN

Ah! ¿Què sé jo?... Jo vull... Rudel... T'estimo!

Oh! Aparta aqueix esguart, tot llanguidesa!...

Mes la finestra, oberta al mar, m'espanta!

MELISSEDA. *Corre a la finestra, la tanca bruscament
y s'hi apoya d'espatlles.*

Donchs bé, ja es closa!... Y aquí't tinch, y't guardo!

Ja es closa't dich, y més no hem de mirarhi!

Ignorèm! ¿No es plahenta, no es hermosa

la vida aquí al palau? (*Devalla vers ell.*)

Floten en l'aire

els perfums: respiremlos! D'aquí dintre

may més vull que te'n moguis. ¿Veus? D'ardentes

roses vermelles han sembrat les lloses

que frets llirs al matí flordelisaven.

La finestra ja es closa: prou angunies.

De la pàlida flor dels somnis tristos

he renegat: vull flors d'amor. Somriume.

Somriu! No sabrèm res. May cap pregunta

nem de fer a ningú. Sempre en mos braços

viuràs, car fòra d'ells res de la vida

es cert! Donchs ¿quín pesar, quína temença

o quín remordiment pot assetjarnos?

Quí es que may ha parlat d'una nau franca

y d'un Rudel? Ningú! Tot es mentida

menys nostre amor! Enllà de la finestra

estén la platja d'or tota corvada

y en la blavor del golf cap nau s'ovira!

Si un jorn, après molt temps, nostres mans l'obren,

èdm ens riurèm de nostres pors absurdes!

Perque res hi veurèm! ¿Quí l'ha esmentada

aqueixa historia d'una vela negra?...

Bal! Es sols un conte, y la finestra es closa!

Mon ben aimat, no hi pensis; en res pensis!

Per què hem de suposar quelcòm d'horrible

derrera la finestra? No: es somrihenta,
tota guarnida d'or, tota esmaltada...

BERTRÁN

Sols me podèu parlar d eixa finestra.

MELISSEDA

No es cert; no os puch parlar... Oh! jo t'estimo.
Jo sols de tu y de mi parlar desitjo...
Que bé escàu a ton coll eixa cibella!
¿Quí te l'ha dada, quí?

BERTRÁN

Rudel.

MELISSEDA

Poch costa
el trèuretela, donchs.

BERTRÁN

Germà, ab tes joyes
li he plagut!

MELISSEDA

Ah, no ho pensis, no! Per plaurem
te bastava venir ab gipó negre
tacat y foradat, encar sentintshi
tuf marinesch y olor de la batalla,
y ab el tirat que tens guerrer y indòmit
de jove aventurer... Prou que ma boca
de cibella en ton coll servit hauría!
Oh, no reculís! Fixament contemplam!...
Se desvíen tos ulls: sabs qu'es mentida,
sabs que...

BERTRÁN

Sé que ta veu m'arriba a l'ànima...

(La finestra s'obre sobtadament com empesa per una ratxada.)

MELISSEDA

Oh! Altra vegada'l vent de mar ens obre la finestra!...

BERTRÁN

L'ha oberta!

MELISSEDA

Corre, tancala!

BERTRÁN

No! Veuria potser la vela negra!

MELISSEDA

Tanca girant el cap!

BERTRÁN

No! Miraría!

Conech que miraría!

MELISSEDA, *aixecantse per anar a la finestra, rasant el mur.*

Sens anarhi

de cara, 's pot tancar... així!...

(Al moment d'arribarhi dubta, no gosa tancar-la, recula a passos lents, sempre a frech del mur, y ve a caure al costat de Bertrán, sobre'l divà.)

Deixemla!

Restèm aquí! D'aquí res podèm veure!

Ab nostre amor immens amortellemnos!

Fem com tots els feliços que al món viuen!

BERTRÁN

¿Què dius?

MELISSEDA

Que tots, tots els que són feliços,
tenen darrera seu eixa finestra
oberta eternament; y l'haleuada
que'ls glaça l'esperit, prou els hi indica
que oberta la Finestra està esperantlos!
Mes ells, sempre encongits, refusen sempre
l'acostarshi a mirar... La nau veurien
d'un dolorós dever sempre cridantlos
ben lluny de la ventura que'ls ubriaga;
o, si fos tart, veurien els plechs foscos
com llurs remordiments, flotant sens treva!
Per'xò com morts en llurs coixins s'ajupen
volent sempre servir la ditxa, el somni
que una sola mirada a la finestra
podria destruir; ignorar volen
si són o no són vils!... Com ells nosaltres
sobre'ls traidors coixins també restemhi!
(S'enllaça y s'ajèu ab ell sobre'ls coixins.)

BERTRÁN

Restemhi! Però ¿sabs tu, pobre dòna,
si es que hi podèm restar? ¿Tens tu el coratge,
tinch el coratge jo que's necessita
pera així esser ditxós? Ah! que nosaltres
no som com els que has dit!

MELISSEDA

Sí! Jo t'estimo!
(Se sent un brugit ioyós pujar per la finestra.)

BERTRÁN, *estremintse.*

Qu'es això?

MELISSEDA

Res, oh, res! Sols la cridoria
els patges y els criats a la terrassa.

VEUS, *a fòra.*

Un... tres... vuit!

MELISSEDA

Res, no es res. Escóltels: venen
jugar als ossets sovint. Escóltels.

LES VEUS

Quin bo que fa!

BERTRÁN

T'estimo, Melissenda!
Quina fada ha previst, al batejarte,
que fos mel ton cabell y mel ton llabi?

LES VEUS

Qu'es bell el mar!...—Mirèu!

BERTRÁN, *estremintse.*

Oh, Deu! ¿Què miren?

MELISSEDA

Què! Res!

UNA VEU

¿Veyèu la nau?

BERTRÁN

De la nau parlen!

MELISSEDA

Bé, no'ls escoltis!

BERTRÁN

Mes les veus arriben...

MELISSEDA

Donchs jo no escolto res!... ¿Què han dit?

BERTRÁN, *ab un gest de desencoratjament.*

No escoltes!

MELISSEDA

Sols parlen d'una nau: ¿per què l'angunia?

UNA VEU

Mirèu, ara han içat la vela negra!

(Moviment de Melissenda y de Bertràn.)

UNA VEU

Jo baixo fins al port. ¿Veniu, vosaltres?

(Brugit de veus y de passos que s'allunyen. Bertràn y Melissenda, sense gosar mirarse, se separen lentament. Silenci molt llarch.)

MELISSEDA, *a la ft, ab veu apenes perceptible.*

Y bé?

BERTRÁN

¿Què?... Res!

(Pren maquinament el cinturó de Melissenda que resta sobre'ls coixins, y el respira.)

Que dolça aquesta aroma!

Fa poch me deyeu qu'era... de...

MELISSEDA

Sí... d'ambre.

BERTRÁN

El cinturó... jo'l vull a flor de llabi.

El cinturó...

(Deixantse anar com una massa, ab crits terribles y sanglots:)

Oh, Deu meu! Perdut per sempre!

Mon amich! Mon company! Germà de l'ànima!

Es mort! Ell, mort! Sens la suprema ditxa

que somniava! ¿Qu'he fet? ¿Què has fet, senyora?

MELISSEDA

Sí, fa horror. Però al menys os tinch jo ara!

BERTRÁN

Sí, teniu un traidor; espòs ben digne!

MELISSEDA

Mes traidor per amor, ¿no es bell l'esserne?

BERTRÁN

D'un gran traidor no tinch jo la hermosura!

L'hèroe no sóch que de son crim se vanta,

sinó l'infant que a cada vent cambía!

Qui del vent a mercè té'l cor, es sempre

un traidor inconscient! ¿Quí es que no logra

fer que traheixi jo, si a mi'm domina

la emoció més recent? Ja vós meteixa

m'heu vist aquest matí, y'm veyèu ara:

fiu hèroe, y un perfúm esclau me torna!

Me poseheix el moment! Jo'm conech! ¿Deyeu

que ara'm teniu? No es tenir res, tenirme!

Es com tenir un remolí de l'aire,

un poeta inconstant, o bé un jòch d'aigua

que, mentres va fugint, reflecta l'hora!

MELISSEDA

Vostres remordiments os extravien!

BERTRÁN

Els proben que no tinch el valor d'altres
que de llur crim ne fan títul de gloria!
Els meus remordiments de ma feblesa
són la proba constant: perque sóch l'ultim
dels miserables, perque may acabo
ni en bé ni en mall... Cert que d'impulsos nobles
no me'n manquen; prometo; ma veu vibra;
mes no cerquèu en mi perseverancia!
Tanta adhesió pera trahirlo a l'ultim!
Cometre un crim, y en va repenedirsen!

MELISSEDA

Bertrán...

BERTRÁN

Si tu meteixa n'ets la causa
de ton menyspreu, a mi ¿pots menyspreuar-me
tant com jo ho faig ab mi meteix? Oh dóna,
oh tu que ab arts subtils, que ab sortilegis
per un goig m'has perdut?...

MELISSEDA, *aterrada.*

¿Qu'es que diu ara?

¿Sols vegé en mi una dóna que s'entrega?
Ah! Sos remordiments, son crim, la perdua
de l'honor, ¿no esperava compensarho
ab un amor suprèm? . . ¿Jo sola, sola,
seguí'a'l grandíós somni ab tota l'ànima?...
Y per'xò l'hem comès el crim horrible!

BERTRÁN, *fòra de sí.*

Ella m'ha perdut, ella!... (*Cayent de genolls y plorant:*

No! Perdonam!

Jo no he dit pas això! No ho he volgut dirho!
Després de lo qu'he fet... ay! a mi'm calen
tos llabis vora'ls meus! Es impossible,
després del nostre crim, que tu me'ls neguis!
Dels meus remordiments s'fen mortalla
tos cabells! Jo tot sol no hi puch ja viure!

MELISSEDA

Ja es tart! Quína ruindat! Quànta baixesa!
Y per'xò l'hem comès el crim horrible!...
Mes, oh trist, malhaurat! ¿Puch jo acusarte
quan molt més que de tu, de mi meteixa
desenganyada estich? Ah! qu'en tos braços
no era suprèm l'oblit, car jo tenia
entre dos sentiments partida l'ànima!
¿Hónt y còm tu podràs, ànima meva,
trobar ta plenitut? Si vius inquieta,
afamada immortal, sedenta eterna,
¿hónt se troba la font? ¿el pa hónt se troba?

BERTRÁN

Tot es finit.

MELISSEDA

Bertrán...

BERTRÁN

Oh, Melissenda,
lo qu'ell degué patir mentres moria!...

MELISSEDA, *anant vers la finestra.*

Mort estimat a qui hem trahit, no't vengis.

Jo aniré a tu...

(*Ab un gran crit:*) Bertràn! La vela es blanca!

BERTRÁN

Deu!

MELISSEDA

Mes parlaven...

BERTRÁN, *que ha corregut a la finestra.*

De la vela negra
d'aquell vaixell que'l fèretre se'n porta
del Cavaller de l'Armadura Verda
ab tot el seu estol envers Bizanci!
Mes de la nostra nau, que al port se gronxa,
la vela es blanca encar!

MELISSEDA

Sobre'l cel blanca
com esperança de perdó!... Que duri
la blancor, oh mon Deu, d'aquesta vela
que com suprèm estel marca ma ruta!
Dever, qual nom en va ofegar volía:
esperam, vinch! Jofre Rudel, esperam!
Sí, ja vinch, y com may enamorada,
que't vull més com més mal he volgut fertel! (*Se'n va.*)

TELO

ACTE QUART

La decoració del primer acte. Tarda de rosa y d'or, que precedeix a la posta de sol. Jofre Rudel en el meteix lloch, sobre sa llitera, al fons. Més demacrat que al matí, els ulls sempre fits envers la terra, completament immòvil. Al seu costat, observantlo, mestre Erasme. Agenollat, el cap amagat entre les mans, al peu de la llitera, fra Trofim. A dreta y esquerra'ls mariners, molt exaltats contra Squarciafico, qui, dret al mitj de la escena, els braços creuats, el cap nu y tombat vers Jofre Rudel, acaba de parlar. Murmull violent. El pilot conté als mariners que's volen tirar sobre Squarciafico.

ESCENA PRIMERA

JOFRE RUDEL, FRA TROFIM, ERASME, SQUARCIAFICO, ELS MARINERS: BRUNOT, BISTANYA, MARRIAS, PEGOFAT, TROBALD, FRANCESCH, *etc.*

SQUARCIAFICO

Y... veushoaquí lo que volía dirvos!
Ella'l vol; la vol ell!... Y llur tardança
s'explica així!

ELS MARINERS

Ja prou!—Fòra!—Treyeu!

(Jofre Rudel no aparta l'esguart de la terra, y ni un muscle de son rostre s'estremeix.)

EL PATRÓ, *als mariners.*

No, deixeulo parlar!

ELS MARINERS

Cobart! Al Príncep
vol matar!—¿Què li ha fet?—Quín fi's proposa?...

SQUARCIAFICO, *parlant al Príncep.*

Sí, el vostre amich...

PEGOFAT

Tu ments!

SQUARCIAFICO

No! La Princesa...

BRUNOT

La Princesa! May!

FRANCÉSCH

Fals!

EL PATRÓ

Deixèu que parli!

*(Jofre Rudel no s'ha estremit, y sos ulls esguarden
sempre al lluny.)*

SQUARCIAFICO, *més fort.*

Donchs el felló...

BISTANYA

Tu f'ets!

SQUARCIAFICO

Me semblèu bojós!

Sí, allà baix, ella y ell... ¿M'entenèu, Príncep?
Mentres que ab tot el cor vós esperantlos..

ERASME

El Príncep, cavaller, no os pot entendre.

SQUARCIAFICO

Ah! que fóra per l'altre un gran suplici
saber que'l Príncep, al morir, tenia
noticia de son crim...

ERASME

Ell no pot ara
escoltar ni dir res, que sols li resta
vida en els ulls.

SQUARCIAFICO

Però cal dirli; y promptel...

ERASME

No hi sent.

FRA TROFIM, *aixecant la vista al cel.*

Millor per ell!

SQUARCIAFICO

¿Millor? Oh rabia!

(*Al patró:*)

Al menys, si aqueix farsant, si aqueix hipòcrita
gosa tornar, si plora y's prosterna
devant del mort trahit, volguèu vós dirli
que'l menyspreuà Rudel, que va aborrrirlo,
que'l va malehir, y que quan jo parlava
tot ho va sentir, tot!...

EL PATRÓ, *als mariners.*

Jo os el entrego
aquest home! Preneulo!

SQUARCIAFICO

¿Còm?

ELS MARINERS

Que mori! -

A mort! Farsant! - Blasfèm!

PEGOFAT

May la Princesa

ho hauría fet!

SQUARCIAFICO

Mes...

BRUNOT

May, may de la vida!

Y ay d'aquell que la toqui!

FRANCESCH

Vindrà!

BISTANYA

Ho juro!

TROBALD

El cavaller Bertràn ho va prometre!

SQUARCIAFICO

Escolteume... després...

PEGOFAT

Oh, se't veu massa

lo molt que t'interessa ta mentida!

SQUARCIAFICO

Quíns caps!

BRUNOT

Ah! ¿vens a durnos males noves?

SQUARCIAFICO

Mes...

MARRIAS

Vens a arrebastarnos la esperança?

SQUARCIAFICO

Mes...

FRANCESCH

Als que viuen sols per poder vèure la
diu que no la veuràn?...

SQUARCIAFICO

Mes...

PEGOFAT

taca'l nostre ídol?

¿Ta malícia

SQUARCIAFICO

Mes si els ulls os obro!

TROBALD

Mes si els volèm tenir tancats nosaltres!

SQUARCIAFICO

Sóu bojos, bojos tots!

JOAN

Si volèm serho!

FRANCESCH

¿La Princesa llunyana tu ens vols pendre?
Et penjarèm dalt d'una antena, calla!

PEGOFAT

No, no! Llevemli el coll!

BRUNOT

No! Millor foren
suplicis lents!

FRANCESCH

El peu solèm tallâlshi
nosaltres, catalans!

SQUARCIAFICO

Oh!

BISTANYA

El nas, la llengua
li arrencarèm!

SQUARCIAFICO

Ah! No!

PEGOFAT

Fem lo que solen
fer en els mars dels nort. Al pal clavemli
la mà ab un ganivet de bona fulla;
després a cops de fuhet, pegats ab traça
perque ell no dongui una estrebada forta,
farèm que dolçament la mà retiri
fins als dits esquinçada!

SQUARCIAFICO

Oh! ¿La mà meva?..

PEGOFAT, *tranquilament.*

Devegades al pal n'hi queda mitja.

SQUARCIAFICO, *resistintse.*

Sóch ciutadà de Gènova!

(Tots els mariners s'aparten d'ell.)

BRUNOT

¿Què?

TROBALD

Diable!

FRANCESCH

Lo que anavem a fer!

BISTANYA

Ah!

MARRIAS

Oh!

PEGOFAT

Aquest home

es ciutadà de Gènova!

(Tots s'inclinen devant de Squarciafico.)

SQUARCIAFICO, *asseremat y mofeta, mirant entorn.*

De Gènova!...

(Tots tornen a saludar.)

¿Què os creyeu?

BRUNOT, *dreçantse altre cop.*

Sent així...

(Cambiant sobtadament de to y agafant a Squarciafico pel coll:)

No'm fa més pena

qu'escupí a mar.

SQUARCIAFICO, *desconcertat.*

¿Què?

FRANCESCH, *empenyentlo vers la borda pera llençarlo.*

Genovès, a l'aigua
y neda fins a Gènova!

SQUARCIAFICO

No! Auxili!

FRA TROFIM, *acudinthe.*

Prou n'heu fet!

SQUARCIAFICO, *arrapantse a la borda.*

Tinch argent!...

PEGOFAT, *a fra Trofim.*

Ba! ¿Per ventura

l'hem cusit dintre un sach? Que nedi!

ELS MARINERS

A l'aigua!

SQUARCIAFICO

Tinch or!... Os daré...

MARRIAS

Xapl... (*El llencen a l'aigua.*)

BRUNOT

S'ha negat, pobre,

a la flor de la edat!

FRANCESCH, *a fra Trofim.*

Pare, deixeu-lo!

Es un vill Sab nedar!...

LA VEU DE SQUARCIAFICO, *pantejant, a fòra.*

Nedo!

BISTANYA

¿Sí? Espérat!

Pren un arch, l'arma y apunta.)

FRA TROFIM

No! No!

ELS MARINERS

Sí!...—Apunta bél...

Iothòm es a la dreta y abocat a la borda, seguint ab els ulls a Squarciafico. Erasme sol ha restat prop de Jofre Rudel, que no ha semblat adonarse d'aquesta escena.)

ERASME

Mirèu el Príncep!

No sé què tél!

Tots se giren y veuen a Jofre Rudel, que ha aixecat lentament la mà, mostrant quelcòm al lluny.)

FRA TROFIM

Es que ha vist alguna cosa!

PEGOFAT

alguna cosa'ns mostra!

BRUNOT

Cert! Mireula

allà baix! Té rahó! Rosa! Daurada!...

S'acosta!

FRANCESCH

Té rahó! Sobre les ones

hi ve un jardí flotant!

BISTANYA

Visca! Mentia

el genovès!... Musiques!... Ella!... Es Ella!...

PEGOFAT

Una nau d'or que raigs de llum escampa!

BRUNOT, *corrent com un boig y apartant a tothòm.*

Ella! Jo os dich qu'es Ella!

TROBALD

Y que a la vora!

(Les escales se cobreixen de mariners. Resten drets sobre la empalletada y enfilats a les vergues, agitant les gorres.)

FRA TROFIM, *cayent de genolls.*

Gracies, Pare eternal, puig en el trànsit de sa mort no has volgut que desesperi!
La musica se sent més distinta.)

PEGOFAT

Mirèu els gallarets, tots ells de porpra!

BRUNOT

La vela es de cendal vermell!

FRANCESCH

Cobreixen

es flors els aparells!

BISTANYA

Jamay s'es vista

galera com aqueixa! Cada cofa
es un petit jardí!

TROBALD

¿Sentiu les violes?

BRUNOT

Oh, mirèu! Fins els remes duen garlandes!

PEGOFAT

A cada cop de rem les flors s'esfullen
demunt la mar!

ELS MARINERS

¿La veus a la Princesa?—

¿Hónt es?—Dreta s'està!—Sota del toldo
vermell com la escarlata!

JOAN

Qu'es hermosa!

EL PATRÓ

Tot gronxantse la nau, depressa llisca
y els tapits s'arrosseguen sobre l'aigua!

ERASME

¿Que no ho sentiu? Ferrets, llauts, psalteris...

FRA TROFIM

Oh! La reina de Saba!

MARRIAS

Alcèm els braços!

Cridèm tots!

TOTS, *agitant els braços.*

Melissenda!—Visca!—Gloria!—
Que visca la Princesa!...

ERASME

¿Què'm ve ara?

A la gola ¿què hi tinch?... (*Crida:*)

Oh! Visca!

(*Girantse vers fra Trofim:*)

Crido!

FRA TROFIM, *estrenyentli la mà.*

Y els ulls teniu, com tots, coberts de llàgrimes!

EL PATRÓ

Per estribor aborda la galera!

Treyèu tots els destorbs, pera que pugui
la fada entrar!

(*A cops de destrat aixamplen la obertura de la borda.*)

FRA TROFIM

Vinga'l mantell del Príncep.

L'embellirà quelcòm... Ara apartemlo
per prepararla a n'ella avans que'l vegi,
perque vèurel esglaya! Els ulls s'entelen,
s'aprima'l nas...

EL PATRÓ

Mirèula!

Nostres robes

estenguèm a son pas!

(Fan un camí sobre'l pont ab els parrachs arrencats de llurs espatlles.)

TOTS, *ab les veus apagades.*

Pst!—Aparteuvos—

Es Ella!—No empenyèu!—Jo m'agenollo!—

Tots!—Pst!—Pst!—Ja es aquí!...

(Gran silenci. Les violes han callat. La galera s'atura sense brugit y's veuen pujar d'ella vapors d'encens. Sota'l toldo, Melissenda apareix. Resta un instant immòvil.)

UN MARINER, *en mitj del silenci, diu dolçament.*

La santa Vergel

(Dos esclaus sarrahins s'avencen pera desenrotllar devant de Melissenda un rich tapiç. Ella'ls atura ab el gest y diu, ab veu commoguda:)

ESCENA II

ELS METEIXOS, MELISSENDA, SORISMONDA, DONES, INFANTS,
ESCLAUS, etc. *Després BERTRÁN.*

MELISSENDA

No! Sobre aqueixes robes vull passarhi!

(Avença a passos molt lents, mirant ab estupor entorn d'ella. Les dònes s'aparten al fons, sense brugit. Els musichs resten a la galera. Erasme y Fra Trofim li amaguen Jofre Rudel, que sembla desmayat, els ulls closos. Trastornada per lo que veu:)

Oh! Aquesta nau! Aquesta gent que plora!...

Aquesta pobre gent agenollada!...

¿Poguí jo sospitar may tal miseria?... (*Als mariners:*)
Oh! amichs!

PEGOFAT

Es Ella qui això'ns diu! Es Ella!

MELISSEDA, *avençant.*

¿D'aquesta gent ferrenya y desvalguda
puch jo alegrar la tètica mirada?
¿Puch endolcir sos mals? Sento oprimirsem
el cor!... ¿Podía jo, mon Deu, commourem
ab el sincer relat que Bertràn feya?...
Tot lo que's digui es poch... es res! Calía
venir sobre la nau, venir y vèureho!...
(*Estremintse involuntariament:*)
Mes ell... Jofre Rudel...

FRA TROFIM

Tinguèu coratgel
Cal que os diguèm... qu'està molt mal... Son rostre...

MELISSEDA

Ah!... ¿son rostre?... Bé està: jo'm sabré vencer.

FRA TROFIM. *apartantse y fent apartar a Erasme.*

Atanceuvos, senyora...

MELISSEDA, *veyent a Rudel.*

Oh! Verge santa!

(*Cau de genolls y sanglota.*)

Per mil... Per mi!...

(*Plora silenciosament. Els ulls de Rudel s'obren, la veuen, se dilaten, s'illuminen, y un somris apareix en sos llabis.*)

FRA TROFIM

Guaitèu!

MELISSEDA

Somriu el pobrel...

Oh, aquest somrís!... Pensar que jo podíia
no veure aquest somrís!...

FRA TROFIM

Ses millors robes

ni havèm vestit. Jamay de que vinguessiu
na dubtat. Ni un instant! No hi sent ni parla.
Pensavem que ni hi veyia... mes, senyora,
ell primer que ningú os ha sabut veure!

MELISSEDA, *sempre agenollada y miràntsel.*

Ell no ha dubtat per ma crudel tardança!...

PEGOFAT

Oh! no, senyora!

BRUNOT

Ni tampoch nosaltres!

MELISSEDA

Tampoch vosaltres!

EL PATRÓ

Ey! Ningú os pregunta!

FRANCESCH, *criant.*

Ni quan el genovès, ab ses mentides...

MELISSEDA, *aterrada.*

¿Devant d'ell?

BERTRÁN, *que ha aparegut fa un moment sobre'l pont.*

Vill... Haurà dubtat.

FRA TROFIM, *a Melissenda.*

No escolta:

no ha sentit res.

JOFRE, *ab veu feble.*

Tot ho he sentit.

MELISSEDA, *juntant les mans.*

Oh, Príncep!

¿Què devíeu pensar?... Quína vergonya!...

JOFRE, *dolçament.*

Pensava: aqueix malvat ¿què fantasieja?
Mes ni en veu baixa he dit jo cosa alguna,
car vós devíeu arribar! Quan manca
l'halè, els mots són comptats, y convenia
no dirne un que no fos a la Princesa.

MELISSEDA

Deu!

JOFRE

Ni menys l'escoltava a n'aqueix home!
Jo mirava allà baix, perque sentia
qu'era forçós mirarhi sempre, sempre,
com si aquella mirada fixa y muda
en veu alta os cridés, com sila força
de sa fe cap a mi os hagués d'atraure
irresistiblement, anch que visquessiu
encantada!

MELISSEDA

Oh!...

JOFRE

Y... ¿veyèu? Ja sóu vinguda.

(S'adona de Bertràn:)

Gracies, Bertràn! ¿Ta mà?

(Bertràn, empès per fra Trofim, s'avença y posa, estremintse, sa mà en la de Rudel.)

¿M'has pogut creure
capaç may d'ultratjarte ab sols un dubte
al escoltar la relació afrontosa
d'aquell malvat? *(Bertràn li besa la mà.)*

MELISSEDA

Oh! Aquesta fe tan noble!...

JOFRE

Vós la recompensèu, car sóu vinguda!

Tinch tot lo qu'he somniat! Res més demano!...

(Ab un somrís.)

La Princesa es vinguda: ave, Princesa!

(Tanca'ls ulls, extenuat per aquestes paraules.)

ERASME

Deixeulo revenir de la fatiga.

BERTRÁN, *ab veu sorda, a fra Trofim.*

No puch! Li tinch de dir! Això m'afoga!

FRA TROFIM

¿Què, fill meu? *(Bertràn acota'l cap.)*

No! N'hi ha prou ab que tu hi pensis!

¿Per aliviar ton cor faries ara

confessió tan ruina, y per sentirte
menys vil, sa derrera hora amargaríes?
No! Calla, calla, y que tranquil se moril

BERTRÁN

Mes ell sabrà aviat que l'enganyava!

FRA TROFIM

La impertorbable pau tindrà aleshores,
y essent son esperit tot indulgencia
y cristiana tendresa, té de planyer
la miseria del teu.

MELISSEDA

Oh! que' revingui,
mon Deu, que jo sa fe pago ab la meva!
Jo encarnaré son somni en mi! La força
del voler ¿no fa neixer flors? Donchs ara
seré la dama qu'ell ha volgut creurem!
Jo endolciré sa mort! Millor que'm costi
un esforç gran! Ma expiació es aquesta!
Cal que per virtut meva'l trist trovair
sens pensar en la mort deixi la vida
y obsessionat per mon somrís, emprengui
l'ignot camí que, eixint del cos, fa l'ànima!
Aquests minuts fatals femlos hermosos,
y així qu'ell obri els ulls, ploguin les roses,
elevis dels perfums la boira blava,
en les mans dels musichs cantin les harpes!...
A nostres purs amors podrèu, oh harpegis,
castament afegirhi les delícies
dels sentits ubriachs!

ERASME

Pst! Sos ulls s'obren...

(*Plouen els pètals, la musica's fa ohir, els encensers s'agiten.*)

MELISSEDA, *inclinantse demunt d'ell.*

Príncep Jofre Rudel...

JOFRE

Ah! Jo no havia
somniat...

MELISSEDA

He vingut, car me cridaveu...

De vostre amor la noble fe sabia
fa temps, oh Príncep, per les gloses belles
dels pelegrins y dels joglars que arriben
fins aquí tot cantant. Per mí vós foreu
com la palmera en flor, qu'enamorada
promet de lluny ses flors a altra palmera...
Així, pel vent portats, a mi venien
els vostres pensaments! Quan vós ploraveu,
no era perdut el plor: l'ànima meva
degotar en ses mans sempre'l sentia!
Mes, Príncep, puig lo ignot volèu coneixer
y puig m'havèu cridat, ja sóch vinguda;
ja ho veyèu, sóch vinguda, amich dolcissim,
en mitj dels encensers que's balancegen,
en mitj d'olors de sàndal, xiprê y rosa,
mentre al lluny de Tortosa la campana
sona, y vibren les harpes y els psalteris,
car de nostre nuviatge n'es el día.

JOFRE, *enMuhernat.*

Un semblant goig ¿es cert?

A la llunyana

Princesa, vós, ¿còm la trobèu?

JOFRE

La miro...

la miro extasiat! Tots els meus somnis
 s'han complert! Es ben bé com la volí!
 Sos llarchs cabells en una doble onada
 escapen de la pinta, y en la pedra
 de son anell mon sol derrer veig riurehi!
 Aqueix pesant collar ¿còm soportarlo
 pot el seu feble coll? Desconeixia
 jo'l seu somrís, mes familiar ja'l trobo.
 Sa veu sona a la orella com hi sonen
 harmonioses les fonts, y's beu ab ansia
 com, fet un llarch camí, l'aigua més freda!
 Y sos ulls, traspasant tota esperança,
 sos ulls blavenchs y sa mirada hermosa,
 són tan profonds, tan amples, que m'hi perdo!

MELISSEDA, *posantli al dit sa baga.*

Veusaquí donchs per vostre dit ma baga
 d'ametista. S'avé ab nostra ventura
 trista, pel seu color. Y pel coll vostre
 (*Posantli al coll son collar.*)
 veusaquí aquest collar, que du mes armes!...
 (*Desfent tots sos cabells sobre d'ell:*)
 Veusaquí mos cabells, que ab tantes lluites
 y mals, y planys, oh nou Jasón, volguereu
 com altre Toisó d'or! Veusaquí encara,
 romeu d'amor sobre les glauques rutes,
 les mans que vós cantaveu, les mans meves!

Veusaquí ma veu, que tant volíeu
Dir: ohiula donchs, sòtmesa y tendra!...

JOFRE

Os fan por els meus ulls, fits y vidrosos?

MELISSEDA

Veusaquí, Príncep, sobre d'ells mos llabis!

JOFRE

Mos llabis os fan por, blahits de febre?

MELISSEDA

Veusaquí mos llabis sobre'ls vostres! (*Pausa.*)

JOFRE, *criant.*

Bertràn!

Bertràn s'atança. A Melissenda, mostrantli els mariners que són entorn d'ell:)

Jo vaig prometre d'explicarvos

la fe d'aquesta gent... (*Sentintse feble, a Bertràn:)*

Bertràn, explícali.

BERTRÁN, dret en mitj dels mariners agenollats.

ota llurs pells marcides y ferrenyes
h! si poguessiu vós veure les ànimes
endres y angelicals! Volguèu aimarlos
quests fervents obscurs que han dut l'ensomni
n llur senzilla devoció, car tenen,
om els blaus escardots de les riberes,
n cor d'atzur dintre ferestes punxes!...

MELISSEDA

a'ls hi somrich... mercès...

JOFRE

Tremolo...

MELISSEDA

Jofre,

dintre mos braços os trobèu...

JOFRE

No sento

fret, mes sí una frisança d'agonía.

¿Sóu aquí encar?...

MELISSEDA

Sobre mon pit breçantvos
dolçament com a un nin!

JOFRE

Quína ventural!

MELISSEDA

Pensèu en nostre amor, en nostra gloria
sobre tots els amants! Pensèu que's troba,
prop vostre y tota vostra, Melissenda!
Y el vostre amor digueume altra vegada.
¿Còm m'estimèu y fins ahónt? Digueumho!

JOFRE

Ah! 'm moro!...

MELISSEDA

De mon coll mirèu les perles!

JOFRE

Sí, vostre coll diví... Mes tot s'esfuma...
tot s'allunya... me'n vaig... la Mort me crida...

MELISSEDA

Agafèu mon vestit! Preneume tota!
Ab mos cabells volteuvos!...

JOFRE

Sí! Els estimol

Sempre vostres cabells, sempre! En llur flaire
jo hi visch, jo hi sóch, jo...

MELISSEDA, *a fra Trofim.*

Pare, ¿dech deixarvos
sol ab ell, tal vegada?...

FRA TROFIM

No, senyora.

L'amor es sant y Deu el vol. Segura
té la gloria qui en mor.

MELISSEDA

Que bell, que noble

ha sigut nostre amcr... unint apenes
llurs ales nostres ànimes!

JOFRE

Voldria

de vostre rich mantell les brodadures
tocar ab els meus dits; prò ja se'm glacen;
són balbs, són morts, no senten lo que toquen...

FRA TROFIM

Comencèu les pregaries!... (*Tothòm entorn d'ell.*)

MELISSEDA, *dolorosament.*

Oh!

JOFRE

Jo'm moro.

FRA TROFIM

Proficiscere anima. (La pregaria corre en murmulles.)

JOFRE, a *Melissenda*.

Parleume.

MELISSENDA, *als musichs*.

Harpes, cobriu de cants les remors tristes.
(*Musica dolça.*)

JOFRE

Parleume, vostra veu es l'harmonia
que per ma mort somniava.

MELISSENDA, *enllaçantlo*.

Jo os estimo.

FRA TROFIM

Deus clemens...

(*Murmul de pregaria, que ofeguen les harpes ab una onada harmònica.*)

JOFRE

Parlèu més, que no la senti
venir furtivament... Parlèu sens treva,
y moriré sens doll!

FRA TROFIM

Libera Domine... (Murmul y harpes.)

MELISSENDA

En mitj dels terebints jo os somniava,
amich, cada capvespre; y quan m'asseya

cada matí prop de les blaves murtres,
o conversava ab vós sota llurs branques...

JOFRE

Parlèu, parlèu!...

FRA TROFIM

ex omnibus periculis...

MELISSEDA

o passejava en mitj dels llirs, y, a voltes,
un d'ells que, fentme signes, s'inclinava,
el millor confident me pareixia
l'un amor blanch, reyal, com era'l nostre...
al trèmol llir li deya que os aimava!

JOFRE

Parleume! Vostra veu es harmonía...

MELISSEDA

que os aimava... que os aim!...

JOFRE

Res més desitjo!

Me'n vaig content. S'ha realitat mon somni!
Mercès, oh Deu! Mercès, oh Melissenda!
Quants, menys sortosos, extenuats y laços
de cercar vanament, a la fi moren
sens haver vista llur beutat llunyana!...

MELISSEDA, *breçantlo en sos braços.*

Quants també que l'han vista y l'han fruhida,
mes, ay! que no s'han mort fins que arribaren
els jorns del desencant!... Val més tornarsen
otjust vingut, que veure que't marceixes,

oh encant d'aquestes ribes!.. Ma abraçada
¿sabs per què t'es tan dolça? Perque hi trobes
a la Estrangera encar en la Germana!
No has familiarisat ab el teu ídol
y la grisa tristor no has coneguda
d'haverlo vist de massa aprop. Hi resta
en mi el quelcòm llunyà que tant t'agrada!
Y quan tos ulls se cloguin per no obrirse,
tu'm veuràs dins ma llum, sense cap ombra,
pel primer cop, Rudel, pel primer sempre!

JOFRE

La Princesa es vinguda! Adeu, Princesa!

MELISSEDA

Vina! (*Prenentlo.*)

FRA TROFIM

Libera Domine...

MELISSEDA, *dreta, alçantlo en sos braços vers la resplendor
del mar. Abdós són envoltats per la porpra del sol ponent.*

Es en flames
tot el cel: guaita! Fas la mort d'un Príncep
y d'un poeta, reclinant la testa
entre'ls braços somniats; mors ¡oh ventura!
ple d'amor, ple de gracia y ple de pompa;
mors benehit de Deu, lluny dels sinistres
pots y brandons de les sinistres cambres;
mors entre aromes, entre acorts de violes,
d'una mort que ni es lletja ni es amarga
y enfront del sol que's pon sobre les ones!
(*Jofre Rudel es mort y deixa caure sa testa. Ella l'acot-
xa dolçament. Fra Trofim s'avença.*)
No li cloguèu encara'ls ulls, que'm mira.

SORISMONDA, *ab esglay.*

Sa mà os té presos els cabells!

MELISSEDA

Que'ls guardi!

(Ab un punyal que pren del cinturó del mort, talla sos cabells, y les mans de Rudel cauen emportàntse sobre d'ell.)

BERTRÁN

Oh! això no!

MELISSEDA, *sense girarse.*

¿Quí es que parla així?

BERTRÁN

No! Es massa!...

MELISSEDA

¿Vós, Bertrán? Renuncièu, jo os ho demano, que ja'l vel mentider cau de ma vista y d'altra ànima en fí pogué ocupar-se l'ànima meva. Diferenta'm trobo, y del bé qu'he donat sento'ls efectes prodigiosos en mi! ¿Què eres tu, somni, amor, llir esblaimat o rosa ardenta, comparat ab aquesta primavera qu'es l'oblit d'un meteix? Pera que sia eterna sa florida, prenc la ruta que porta al Mont Carmel.

BERTRÁN

Ay!

MELISSEDA, *als mariners.*

La vostra obra
aquí s'acaba, mariners. Prò os manquen
pa per la fam, abrich per la nuesa!
(*Arrencant a plenes mans les pedres de son mantell.*)
Jo tinch safirs, jo tinch rubís: preneulos!
Jo de mi arrenco aquestes coses vanes!
Prenèu! No pago així vostres fatigues:
prenèu, amichs, que'l pach de l'amor vostre
es la Princesa que també os estima!
Prenèu opals, berills... y entre eixes pedres
prenèu també mon cor! De diamants pluja
y nevada de perles!... Oh! En fi sento
lleu mon mantell! Divina lleugeresa!

BERTRÁN

Y jo ¿què esdevindrè?...

MELISSEDA

Ab aqueixos homes
anèu a batres per la Creu!

MARINERS, *brandant les armes.*

Som d'ella!

EL PATRÓ

Sí! Demà cremarèm la nau gloriosa
que conduhí el poeta.

TROBALD, *mostrant a Bertràn.*

Y aquest altre
pendrèm per capità!

BERTRÁN

Y sobre la Tomba,
la Palma cullirèm!

MELISSEDA, *reculant vers sa galera.*

Adeu! Prou llàgrimes!
Es la pau de mon cor lo que ara cerco,
y lo que vull trobar! Es la ventural...

FRA TROFIM, *agenollantse devant del cos de Jofre.*

Oh, sí! Es pel cel que'ls grans amors trevallen!

Fl.

NOTA

La present traducció de *La Princesse lointaine* fou representada per primera volta en el Teatre Principal, de Barcelona, la vetlla del 13 d'octubre de 1909.

L'original francès d'aquest admirable poema, estrenat a París en 1895, no es definitiu. Son autor concebí, fa pochs mesos, el propòsit de refóndrel, y la *refonte* s'estrenarà a París aquest hivern.

La nova arribà quan ma traducció no sols estava llesta de molt temps, sinó a punt d'esser estrenada, fentse difícil un aplaçament que hauria permès introduhir en el text català les modificacions, importants o lleugeres, que Rostand faci en la seva obra.—LL. V.

Barcelona, novembre 1909.

OBRES DEL TRADUCTOR

ORIGINALS

Impressions y recorts.

Fent camí.

Esteles (Agotada).

TRADUCCIONS

La Princesa llunyana, traducció catalana.

Cyrano de Bergerac, traducció castellana, en col·laboració ab Oriol Martí y Emili Tintorer.

Antonio y Cleopatra, adaptació castellana, en col·laboració ab Oriol Martí y Salvador Vilaregut.

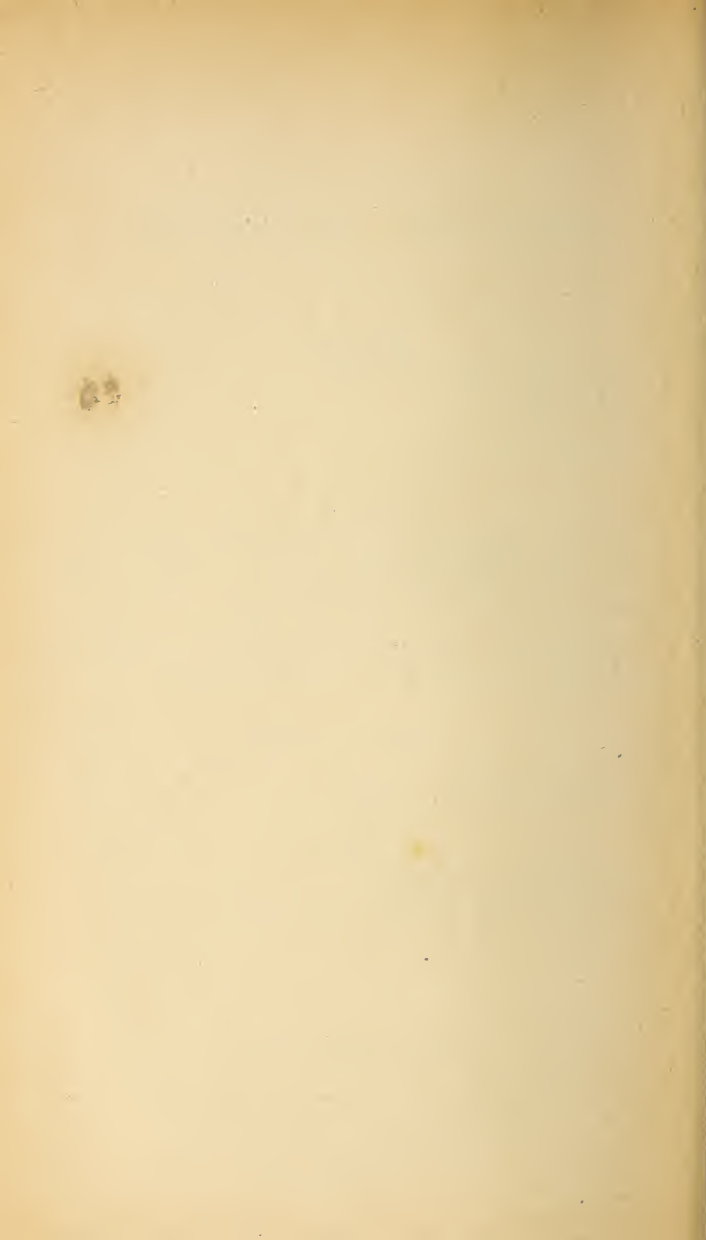
PRÓXIMA A SORTIR

Volades curtes (Poesíes).

EN PREPARACIÓ

De lluny y de prop.

El sant matrimoni.

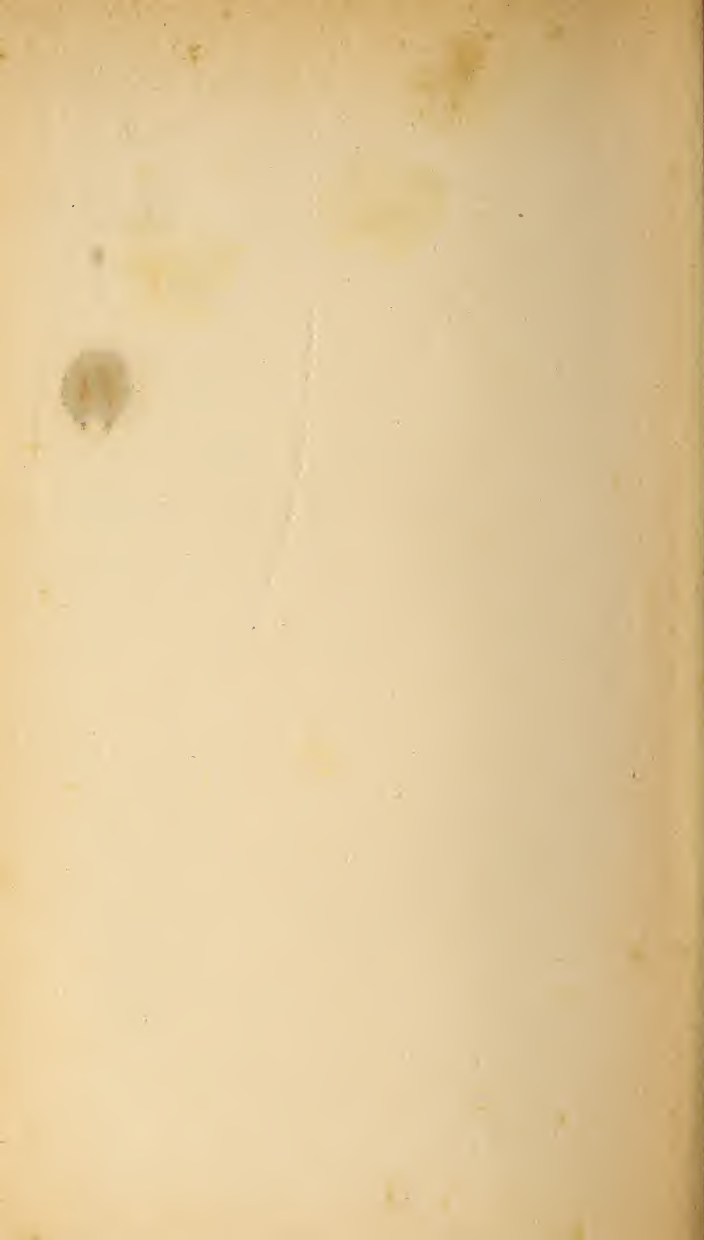
PUBLICACIONES "TEATRALIA"

Quento de Nadal de Apeles Mestres.	1	pta.
La Fuerza Bruta de Jacinto Benavente.	1	"
La Pobra Berta de Adriá Gual	2	"
Cendres d'amor de Ignasi Iglesias.	0'50	"
Els Teixidors de Silesia de Gerahrt Hauptman	1'50	"
El darrer miracle de Rafel Marquina.	0'75	"
Les Dides de E. Brieux.	2	"
Doctor Stumper de Pompeyus Gener.	0'50	"
Els Visionaris de J. Pous y Pagés.	2	"
El Brassalet de G. Antonna-Travesti.	1	"
Ferro Fret de Ramon Ramon Vidales.	2	"
Eridon y Amina de W. Goethe.	0'50	"
Menjar de Franc de Tristán Bernard	0'50	"
El Abolengo de M. Linares Rivas.	1'50	"

CONFERENCIES D'ART TEATRAL

L'Art dramàtica y la Vida de J. Puig y Ferrater.	0'25 pta.
Les passions en el Teatre de Alfons Maseras.	0'25 "
De la Tragedia de Ramon Vinyes.	0'25 "
La llegenda en el Teatre de P. Prat y Gaballí.	0'25 "
La dansa en el Teatre de March Jesús Bertrán.	0'25 "
Expressió social del Teatre de J. Bernat y Durán.	0'25 "
De la convencio en el Teatre y en la Vida de Emili Tintorer.	0'25 "

2 PTES.